

پژوهش
و
توسعه

مجتمع آموزشی راه رشد
RAH-E ROSHD EDUCATIONAL COMPLEX

در این شماره می خوانید:

- ❖ پرونده مدرسه تعاونی؛
نگاهی به ضرورت برگزاری همایش «مدرسه
تعاونی؛ اقتصاد مشارکتی» و مقالات دیگر.
- ❖ هزار و یک چالش یادگیری مشارکتی در کنار
مزیت های آن.
- ❖ نکاتی درباره بازنگری سند چشم انداز
مجتمع فرهنگی - آموزشی راه رشد.

۳

نیمکت سفید

مجله ی داخلی مجتمع آموزشی راه رشد

به نام خدا

مجله‌ی داخلی
مجتمع آموزشی راه رشد

باروش اطلاع‌رسانی، تحلیلی و
آموزشی

صاحب امتیاز و مدیرمسئول:
مجتمع آموزشی راه رشد

سردبیر:
سمیرا میس شاه اسماعیلی

دستیار سردبیر:
ندا زندگی

ویراستار:
مارال فرخی

همکاران این شماره:
شاهو رحمانی، صدیقه پاک‌ضمیر،
لیدا روحانی، فیروزه منتظری

طراحی و صفحه‌بندی:
روح‌اله بیات

باتشکر از: آناهیتا اصلاح‌پذیر،
نیما بارجی، صدیقه پابرجا، مریم
ترابی، ترانه جوادپور، فرناز
حسنی، حمی دزارع‌نژاد، مرتضی
سلیمی، سیما فولادپور، سارا
فلاح، نگار قاسمی، سارا گلچینفر

تهران، شهرک قدس، خیابان
ایران زمین، خیابان مهستان،
جنب دانشگاه آزاد، پلاک ۱۸،
واحد پژوهش

◆ سخن سردبیر: راه رشد و داستان تعاونی آموزشی

چند ماهی است که راه رشدیان دست در کار برگزاری یک رخداد مهم هستند: همایشی با نام **مدرسه تعاونی-اقتصاد مشارکتی**. شاید در اولین مواجهه، موضوع همایش کلان‌تر از حوزه فعالیت برگزارکننده به نظر برسد و این پرسش به ذهن متبادر شود که یک مدرسه، چگونه به برگزاری همایش ملی و طرح موضوع در سطح دو وزارت‌خانه عریض و طویل می‌اندیشد؟ پاسخ این پرسش به دو مقطع زمانی درگذشته و آینده برمی‌گردد که هم جدای از هم‌اند و هم در امتداد هم؛ تجربه‌ای که راه رشد پشت سر گذاشته و چشم‌اندازی که پیش رو دارد.

راه رشد از دل گذشته می‌آید؛ سی سال پیش‌تر در دورانی که سنگ بنای این مجموعه با یک مهدکودک کوچک گذاشته شد، تعداد محدودی کودک در آن مشغول یادگیری و تعداد انگشت‌شماری مربی به آموزش مشغول بودند تا آنکه پس از یک دهه، مهدکودک برای به عرصه رساندن نونهالان، استوارتر بر پایستاد و دبستان «راه رشد» تأسیس شد. نقطه عطف در شکل‌گیری دبستان، خردی بود که ایده کار منصفانه را به جای سودآوری صرف در اولویت گذاشت و در پی آن، دبستان با ساختار تعاونی شکل گرفت، بزرگ شد و بیست سال است که بر پایستاده است. تعاونی «راه رشد» از همان بدو تأسیس، با هفت عضو کار را شروع کرد و در طول این سال‌ها توانسته است معلمان را از کارگزاران صرف بخش خصوصی به صاحبان کار و اعضای تعاونی تبدیل کرده و در این فرایند، بیش از صد معلم را به عضویت درآورد که به حق قابل توجه است.

روح جمعی در تعاونی توانسته است بر چالش‌های کار گروهی غالب آید چون کار پایدار، عادلانه و دموکراتیک مجموعه را به حفظ منافع جمعی و توسعه مجموعه، هدایت می‌کند. خانواده «راه رشد» امروز حدود دو هزار دانش‌آموز، هفت‌صد معلم و کادر اجرایی دارد که نقطه ثقل فعالیت آنان، فضای مشارکتی است که در تولید خدمات یعنی سبک و کیفیت آموزش خود را نشان می‌دهد. علاوه بر آن فضای کار جمعی و نظام کنترل عمومی که خاص تعاونی است، می‌تواند به ایجاد حس تعلق و هویت مشترک بیشتری منجر شود که در راه رشد قابل رؤیت است زیرا در شرایطی که همگان خود را در روند کار سهیم می‌دانند و نظرشان را راه‌گشا و کارساز می‌پندارند، دست‌ودل به کار می‌دهند.

کار در تعاونی با تمام چالش‌هایش، می‌تواند یک رهایی‌بخش هم باشد، به‌ویژه برای آموزگاران که کارگزاری و محدودیت‌های کاری نه تن‌ها سرشت عاشقانه کار و دغدغه‌مندی آنان را تهدید می‌کند، بلکه چون سیل، هستی پرشور آنان در عرصه آموزش را با خود خواهد برد. از این روی امکان رهایی معلمان از بند شرایط کاری نامطلوب و ایجاد احساس امنیت شغلی و نشان دادن آنان بر مسند و سکان داری امور، می‌تواند به طرز مؤثری بر کیفیت کارشان مؤثر باشد.

راه رشد توانسته است کم‌وبیش به ایجاد چنین فضایی نزدیک شود و ۲۴ درصد از معلمان را به عضویت تعاونی درآورد. کیفیت کار راه رشدیان متأثر از این فضا، تشخص خودیژه‌ای به مجموعه داده است و فضای مشارکتی کار و آموزش، رنگ و بوی دیگری به مجموعه داده است. امکان نظارت همگانی، مشارکت در روند تصمیم‌سازی‌ها، وضع قوانین از پایین و امکان حضور در میدان، از جمله مزیت‌های کار در تعاونی است که راه رشد هم کمابیش از آن بهره‌مند است؛ هرچند چالش‌های کار در تعاونی نیز در کنار مزیت‌هایش مهلک و بنیان‌برانداز است. تجربه کار در تعاونی راه رشد با همه سخت و آسانش، افق نگاه راه رشدیان را فراتر از موقعیت شغلی خودشان، تا مرزهای جامعه بزرگ‌تر فرهنگیان کشور، گسترانده است. همایش پیش‌رو، فعالیتی ترویجی است که می‌کوشد ایده مدرسه تعاونی می‌تواند به‌عنوان راه برون‌رفت از آسیب‌های حوزه آموزش و اشتغال در نظام آموزش جاری مطرح شود. باور ما این است که ساختارهای مشارکتی، جهان بهتری بنا می‌گذارند. پس پیش به سوی ترویج تعاونی در میدان آموزش.

...ادامه از صفحه ی قبل:

شماره سوم نشریه نیمکت سفید با موضوع مدرسه و تعاونی، به نقش و تأثیر ساختار تعاونی در مناسبت های انسانی و موقعیت شغلی پرداخته و تأثیر ساختار تعاونی را در حوزه آموزش به گفت و گو گذاشته است. برگزاری همایش مدرسه تعاونی- اقتصاد مشارکتی و زمینه ها، روندها، ضرورت ها، محور ها و مباحث پیرامونی تا سر حد امکان مرور شده است.

توران میر هادی، بانوی کهن سال و نامدار حوزه آموزش، در پاییز سرد سال جاری از بین ما رفت، یاد و راه او اگر به دل و جان معلمان بنشیند، چه ها که نخواهد شد! او آموزش و زندگی را چنان به هم آمیخته زیست که معنای زندگی را از دل حوادث مترتب بر کارش آفرید و تادم آخر پیر جان و پرمایه بر زمین آموزش ایستاد و بر مشی و روش خود پای فشرد. نامش بلند و یادش گرامی....

فهرست مطالب

یادی از توران میر هادی

پرونده مدرسه تعاونی

✓ نگاهی به ضرورت برگزاری همایش «مدرسه تعاونی؛ اقتصاد مشارکتی»

✓ مسئولیت هیئت مدیره و گرانباری همایش ساز کردن

✓ در حوالی ایده مدرسه تعاونی

✓ انقلاب آرام مدارس تعاونی- جولی ثورب

✓ مدرسه، تعاونی و یادگیری مشارکتی

✓ راه رشد و اصل ششم تعاونی

گفت و گو با «نگار قاسمی»

هزار و یک چالش یادگیری مشارکتی در کنار مزیت های آن

گزارش نخستین روز ماه مهر در سال مشارکت

آغاز به کار نخستین اتحادیه تعاونی های فرهنگی- آموزشی استان تهران

بازنگری سند چشم انداز مجتمع فرهنگی- آموزشی راه رشد

به یاد توران میرهادی (۱۳۰۶-۱۳۹۵)

کاشفان چشمه

کاشفان فروتن شوکران

جویندگان شادی

در مجری آتشفشان‌ها

شعبده‌بازان لبخند

در شب‌کلاه درد

با جاپایی ژرفتر از شادی

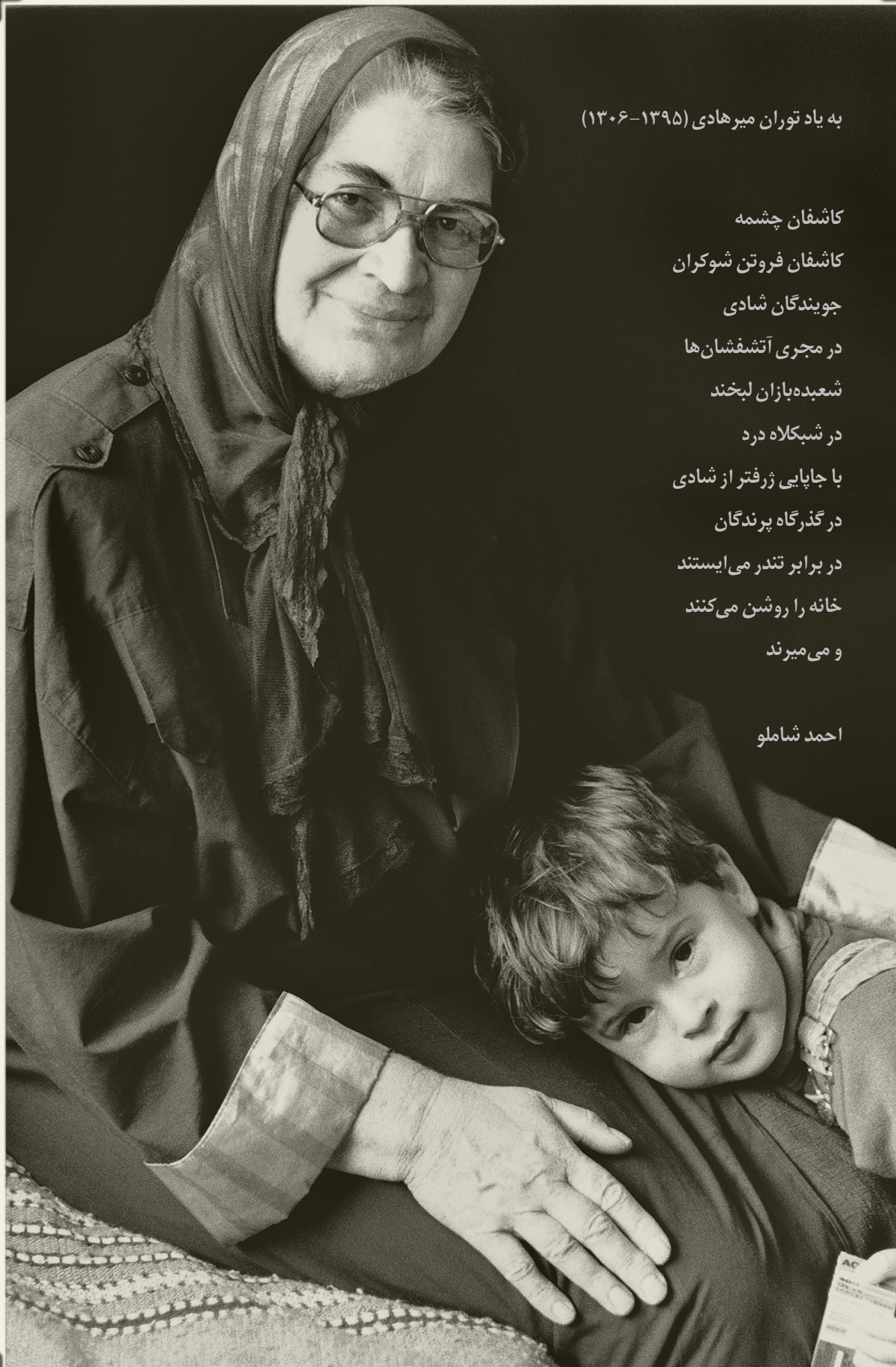
در گذرگاه پرندگان

در برابر تندری ایستند

خانه را روشن می‌کنند

و می‌میرند

احمد شاملو

* نگاهی به ضرورت برگزاری همایش «مدرسه تعاونی؛ اقتصاد مشارکتی»

* مسئولیت هیئت مدیره و گرانباری همایش ساز کردن

* انقلاب آرام مدارس تعاونی

* مدرسه، تعاونی و یادگیری مشارکتی

* در حوالی ایده مدرسه تعاونی

* راه رشد و اصل ششم تعاونی: یاریگری در شبکه تعاونی‌ها

* گام دیگری در راستای مسئولیت‌های اجتماعی «راه رشد»

ضرورت برگزاری همایش «مدرسه‌تعاونی، اقتصاد مشارکتی»

همایش‌ها محملی برای شکوفایی و به عمل نشاندن ایده‌ها و ایجاد فضایی برای تعامل و گفت‌وگو هستند. رویدادهایی با پشتوانه علمی و گاه سؤزهایی بدیع و نو. همایش «مدرسه‌تعاونی، اقتصاد مشارکتی» از این دایره خارج نیست؛ راهی که با ایجاد اتحادیه تعاونی‌های آموزشی در زمینه حل مشکلات و چالش‌های پیشرو، به روی ما گشوده شد تا ترویج و گسترش تعاونی‌های آموزشی با قوت هرچه بیشتر پیگیری شود.

مدرسه راه رشد سی سال و تعاونی آن بیست سال سابقه فعالیت و از این نظر جایگاه درخور توجهی دارد. تعاونی راه رشد علاوه بر کارآفرینی و ایجاد شغل پایدار، استانداردهای آموزشی خود را تولید و مدل آموزشی‌اش را در سطح کشور مطرح کرده است. این دستاورد بزرگ راه رشد سبب شد تا مجریان و اعضای این تعاونی به توسعه این ایده بیندیشند. همایش «مدرسه‌تعاونی، اقتصاد مشارکتی» اولین گام در زمینه گذشتن این ایده با دیگران بود تا تجربه راه رشد در زمینه مدرسه‌تعاونی ادامه راه را برای دیگران هموار سازد.

حال برای درک ضرورت برگزاری این همایش می‌بایست در نخستین گام به این سؤال پاسخ دهیم که اساساً ضرورت ترویج مدارس تعاونی در شرایط کنونی چیست؟ در پاسخ می‌توان گفت تمایل دولت به کوچک شدن و سپردن امور به بخش خصوصی به سبب پیامد آن مبنی بر کالایی شدن آموزش و خصوصی‌سازی آن، می‌تواند تهدیدی برای جامعه باشد. در چنین شرایطی ایجاد مدارس تعاونی روشی میانه است؛ در ساختار تعاونی‌ها معلمان به عنوان صاحبان کار در تلاش اند خدمات بهتری ارائه دهند و سودمحوری به حداقل می‌رسد.

با نگاهی به ساختار اقتصادی تعاونی‌ها نیز می‌توان نتیجه گرفت تعاونی‌ها بر خلاف شرکت‌های خصوصی، سرمایه‌مدار نبوده و اعضای آن با کار جمعی و هم‌افزایی امور را پیش می‌برند. در تعاونی اصالت با فرد است نه سرمایه و به این ترتیب محیط برای ابراز وجود زنان فراهم‌تر می‌شود و به این ترتیب کلیشه حضور مردان در نظام‌های اقتصادی شکسته خواهد شد. این فرصتی است که اجازه می‌دهد زنان در ساختار تعاونی عملکرد موفق‌تری داشته باشند.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت مدرسه‌تعاونی می‌تواند ساختار تربیتی آموزشی خاص خودش را داشته باشد که قاعدتاً مشارکت مهم‌ترین وجه آن است. این وجه تربیتی-آموزشی که مشارکت همه‌جانبه آموزگاران، اولیا، دانش‌آموزان و ذینفعان مجموعه را می‌طلبد، منجر به ایجاد حس تعلق خاطر نسبت به محله، شهر و کشور شده و فضایی ایجاد می‌کند که دانش‌آموزان مشارکت را فراگیرند. مدرسه‌تعاونی بستری است که دانش‌آموزان در آن به تمرین مشارکت می‌پردازند و در این مسیر دموکراسی، بیان مواضع، مخالفت، چانه‌زنی، اقناع و احترام به نظر دیگران را به خوبی فرا گرفته و در آینده شهروندانی به متری و بالغ تبدیل شوند.

مدرسه‌تعاونی ظرفیتی است که در صورت تحقق، حوزه آموزشی، فرهنگی، اقتصادی را متحول کرده و سبب پیشبرد روش‌های آموزشی و پرورشی کشور خواهد شد.

مسئولیت هیئت مدیره مجتمع و گرانباری همایش ساز کردن

ایده‌ مدرسه تعاونی ماه‌ها پیش از سوی «آناهیتا اصلاح‌پذیر» مدیرعامل مجتمع آموزشی راه رشد، طرح شد. ارتباط او با سازمان اتحادیه جهانی تعاونی‌های بین‌المللی و تجربه شش ساله مدرسه‌داری، پیش‌برنده ایده مدرسه تعاونی و ترویج آن در قالب برگزاری همایش بود. صد البته که از طرح ایده تا برگزاری همایش راهی طولانی است که به حمایت هیئت مدیره وابسته بوده است. سطرهای پائین گزارشی از گفت‌وگوهای کوتاه اتاق پژوهش با اعضای این هیئت در مورد همایش مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی است.

«آناهیتا اصلاح‌پذیر» تجربه راه رشد را در به وجود آمدن ایده همایش مهم می‌داند، او می‌گوید: «تعاونی راه رشد علاوه بر کارآفرینی و ایجاد شغل پایدار، استانداردهای آموزشی خود را تولید و مدل آموزشی‌اش را در سطح کشور مطرح کرده است. این دستاورد بزرگ راه رشد سبب شد تا مجریان و اعضای این تعاونی به توسعه این ایده بیندیشند. این همایش اولین گام در زمینه به میان گذاشتن این ایده با دیگران بود تا تجربه راه رشد در زمینه مدرسه تعاونی، ادامه راه را برای دیگران هموار سازد».

«ترانه جوادپور» از اعضای هیئت مدیره تعاونی، در خصوص اهمیت برگزاری همایش و ترویج ایده مدرسه تعاونی گفت: «تعاونی فرهنگی-آموزشی راه رشد با سابقه‌ترین تعاونی آموزشی کشور است، به طوری که سی سال سابقه کار آموزشی و بیست سال سابقه کار درخشان تعاونی را با خود داشته است و این جایگاه باعث شده دست اندرکاران و اعضای تعاونی در پی توسعه ایده تعاونی برآیند و اقدام به برگزاری چنین همایشی کنند. درواقع بزرگترین انگیزه برای برگزاری همایش مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی به اشتراک گذاردن ایده‌های این مجتمع باسابقه و هم‌اندیشی در زمینه‌های قانونی ایجاد مدارس تعاونی با دیگران است».

او در خصوص اهداف و چشم‌اندازهای مجموعه افزود: درواقع راه رشد با برگزاری این همایش می‌خواهد مدل مدرسه تعاونی را به عنوان نوعی از اقتصاد منصفانه و مشارکتی معرفی کند و امیدوار است بتواند در این راستا تأثیر مثبتی بر سیاست‌گذاری‌های کلان ملی و برنامه‌های توسعه داشته باشد.

او خاطرنشان ساخت: «ما بر این باوریم مدرسه تعاونی قدرت اقتصادی خود را از سرمایه‌های خرد معلمان و قدرت اجتماعی‌اش را از کار مشارکتی و روحیه تعاون‌گری و تربیت دانش‌آموزان با روحیه متفاوت یادگیری و زندگی جمعی به دست می‌آورد و درواقع راه رشد با برگزاری این همایش می‌خواهد مدعویین همایش اعم از معلمان، مدیران آموزشی و... با جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی سازمان کار تعاونی و تعاون آموزشی به طور خاص آشنا شوند. ما می‌خواهیم با برگزاری این همایش برای مخاطبان، راه رشد تأسیس مدرسه تعاونی را هموار سازیم».

جوادپور تأکید کرد: «درواقع ما می‌خواهیم جامعه (مخاطبان ما) با جزئیات و ابعاد مختلف قوانین وزارت آموزش و پرورش و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در جهت گسترش مدرسه تعاونی آشنا شوند. این شیوه مدرسه‌داری، امروزه رواج چشمگیری در کشورهای توسعه یافته دارد و دلیل پیدایش و گسترش این نوع از مدارس، تأکید بر مشارکت به عنوان ضروری‌ترین مؤلفه برای خوب زیستن در دنیای کنونی است».

«فرناز حسنی» نیز معتقد است: «راه رشد درواقع یک تعاونی آموزشی است که مدرسه بخشی از آن محسوب می‌شود، پس با توجه به تجربه‌هایی که در زمینه تعاونی داشته و در کنار آن در حیطه مدرسه و آموزش کار کرده است، دور از انتظار نیست که به تغییر و بهبود نظام آموزشی بیندیشد. راه رشد مسیرهای پر پیچ و خمی را گذرانده است و همیشه افرادی در گروه بوده و هستند که عزم راسخ و اطمینان به کارهای تازه داشته‌اند، پس جای تعجب نیست که به برگزاری چنین همایشی بیندیشند. البته در مسیر این راه که قرار گرفتیم شکل هدف بزرگتر از آن شد که در ابتدا بود که این بخش هم برای همه ما جالب بوده و هم احساس مسئولیت بسیار سنگین را به همراه آورده است که قصد داریم به بهترین شکل برگزاریش کنیم».

او تعاونی بودن راه رشد را مهمترین نسبت میان ایده همایش و مدرسه دانسته و تأکید کرد: «مسلماً با برگزاری این همایش راه‌های تازه‌تری افزون بر طرح‌هایی که تاکنون داشته‌ایم، آغاز خواهد شد. در مسیری قدم گذاشته‌ایم و ایده‌ای را مطرح کرده‌ایم که برای تحقق آن باید تا انتها برویم. این راه تنها متعلق به راه رشد نخواهد بود و می‌تواند تحول بزرگی در نظام آموزشی کشور ایجاد کند. پس راه رشد می‌تواند در جایگاه سازمانی که شرایط جدیدی را ایجاد کرده است قرار گیرد که این باعث سربلندی و غرور همه ما است. در جامعه کنونی ما متأسفانه موقعیت‌های خوب آموزشی برای تمام اقشار جامعه وجود ندارد. شاید مدرسه تعاونی بتواند فرصتی باشد برای جبران این خلأ و همچنین بتواند فرصت ایجاد شغل را به اشخاص بیشتری بدهد».

“

امروزه رواج
چشمگیری در
کشورهای توسعه
یافته دارد و دلیل
پیدایش و گسترش
این نوع از مدارس،
تأکید بر مشارکت
به عنوان
ضروری‌ترین مؤلفه
برای خوب زیستن
در دنیای کنونی
است.

نگاه تجاری به مقوله آموزش باعث سلب حق آموزش رایگان
که جزء حقوق اولیه همه کودکان است، می‌شود و آموزش
خوب در اختیار تعدادی از افراد جامعه که دارای پایگاه مالی
خوبی هستند قرار می‌گیرد.

«صدیقه پابرجا» نیز که هم‌اکنون مدیریت متوسطه دو دخترانه مجتمع را بر عهده دارد معتقد است: «راه رشد مجتمعی آموزشی است که در طول فعالیت خود از نظر کمی و کیفی گسترش قابل توجهی داشته و اکنون در زمره مؤسسات آموزشی و تعاونی‌های برتر کشور است. فکر می‌کنم همت مدیرعامل مجموعه در این زمینه نقش مهمی داشته است. بازیابی تفاهم‌نامه میان وزارت آموزش و پرورش و تعاون قدم بسیار مهمی برای ما بود و در هر صورت گمان می‌کنم این همایش تأثیر قابل توجهی بر آموزش کشور داشته باشد. همه ما در وهله اول معلم بوده و هستیم و دلمان برای آموزش کشور می‌تپد و می‌خواهیم آموزش در همه نقاط ایران توسعه پیدا کند.

«مریم ترابی» مدیر دبستان دخترانه نیز در خصوص لزوم ترویج ایده مدارس تعاونی گفت: «به نظر من مسئله آموزش در کشور ما دچار بحرانی جدی شده است؛ بنا بر آمار غیر رسمی، درصد قابل توجهی از آموزش توسط بخش غیردولتی و مدارس خصوصی اجرا می‌شود. از طرفی دولت تن‌ها بخش اندکی از بودجه خود را به آموزش و پرورش اختصاص می‌دهد و مدارس دولتی توان خودگردانی و ساماندهی هزینه‌های اولیه‌ای مثل آب، برق و ... را ندارند چه برسد به فراهم کردن امکانات آموزشی و کمک آموزشی. به دلیل بالا بودن سرانه آموزش، مدارس دولتی از نظر جذب نیروی متخصص و ایجاد خدمات اصولی و مناسب برای دانش‌آموزان عملکرد مناسبی ندارند و والدین فرزندان‌شان را به مدارس خصوصی می‌فرستند. این امر سبب ایجاد رقابت ناسالم میان مدارس شده که تبعات زیادی برای دانش‌آموزان دارد. به طور کلی نگاه تجاری به مقوله آموزش باعث سلب حق آموزش رایگان که جزء حقوق اولیه همه کودکان است، می‌شود و آموزش خوب در اختیار تعدادی از افراد جامعه که دارای پایگاه مالی خوبی هستند قرار می‌گیرد».

او افزود: «حال هدف ما از برگزاری همایش مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی معرفی مدرسه تعاونی است. مدرسه راه رشد به عنوان یک تعاونی پیشرو که سال‌ها است در این زمینه فعالیت می‌کند، تجارب غنی و پرباری در امر آموزش و کار گروهی و مشارکتی دارد. همچنین مشکلات نظام آموزشی را به خوبی می‌شناسد و وظیفه خود می‌داند اقداماتی بکند در زمینه اصلاح و بهبود سیستم آموزش و پرورش. راه رشد سعی دارد یک نظام هماهنگ و غنی آموزشی را که حاصل تجربیاتش است را در اختیار همگان قرار دهد».

شبکه‌های تعاونی برای ارائه خدمات مطلوب به فرهنگیان عضو تعاونی‌ها و ارائه خدمات آموزشی-فرهنگی توسط فرهنگیان به منظور ارتقای سطح اقتصادی فرهنگیان و بسترسازی اشتغال پایدار و مولد در حوزه آموزش کشور و همچنین تقویت بانک اطلاعات اقتصادی خانوار و حمایت از دانش‌آموزان اقشار آسیب‌پذیر و خانواده‌های آنان و هدفمندی هر چه بیشتر سیاست‌های حمایتی این تفاهم‌نامه... منعقد گردید». به علاوه در این تفاهم‌نامه به بندهای قانونی مربوط از جمله اصل ۴۴ قانون اساسی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اشاره شده است.

اهداف این تفاهم‌نامه در ماده ۱ «استفاده از ظرفیت‌های بخش تعاون در جهت رشد کمی و کیفی نظام آموزشی و پرورش» و «توسعه آموزش‌های مهارتی شاخه کار و دانش و کارآفرینی» ذکر شده است که در این صورت به اثرگذاری تعاونی‌ها در کیفیت آموزش و گستره کمی‌اش، صحنه گذاشته است.

در ماده شماره ۲ هم تأکید شده است که «سیاست‌های تشویقی مناسب و تدوین برنامه اجرایی برای بازگرداندن کودکان فقیر لازم‌التعلیم و بازمانده از تحصیل» موضوع اصلی این تفاهم‌نامه است. بر این زمین می‌توان به تشکیل مدارس تعاونی و اخذ امکانات لازم از دولت اندیشید که امکان بهره‌گیری تمام دانش‌آموزان از آموزش کیفی‌تر و با هزینه منصفانه‌تر را فراهم کند.

مخلص کلام اینکه، واگذاری مدارس به بخش تعاونی و حمایت از فرهنگیان هم در دل قانون و اصل ۴۴ دیده شده است و هم آنکه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آمده است افزون بر اینکه در تفاهم‌نامه نیز به آن اشاره شده است. پس امری تازه و نوپیدا نیست؛ حال نحوه واگذاری مقوله‌ای است که باید در جریان بحث و بررسی‌ها به نتیجه برسد. برای ارائه خدمات آموزشی باکیفیت، بی‌شک عضویت معلمان در تعاونی و تصدیگری آنان در مدرسه امر اثرگذاری است و از سوی دیگر حمایت مادی دولت از این مدارس می‌تواند بار مالی تعاونی را کاهش دهد و امکان ارائه خدمات ارزاتر را فراهم کند. دکتر علی دینی ترکمانی-اقتصاددان-در زمینه تأمین مالی مدارس تعاونی می‌گوید: «اگر قرار باشد بخشی از مدارس دولتی به تعاونی‌ها واگذار شوند و طبعاً شهریه دریافت کنند با توجه به اینکه آموزش در همه جای دنیا به عنوان خدمات عمومی تعریف شده که

در حوالی ایده مدرسه تعاونی

متن زیر عبور از یک مسیر چند ماهه را نشان می‌دهد. شش ماه پیشتر از این، حوالی تیرماه، طی جلسات متعدد و ساعت‌ها گفت‌وگو، از مرور تجربیات «راه رشد» به ایده مدرسه تعاونی رسیدیم و با چکش‌کاری آن نهایتاً اصلی‌ترین خط و ربط‌ها را درآورده و در نهایت به محورهای اصلی رسیدیم و ساز یک همایش را به قصد ترویج این ایده کوک کردیم. در سطرهای زیر، به طور گذرا، محورهای اصلی ایده‌ای قلمی شده است که بناست در همایش بررسی شوند.

□ آیا مدرسه تعاونی پدیده‌ای خلق الساعه است؟

اواخر سال ۹۳ تفاهم‌نامه‌ای به امضای وزیر آموزش و پرورش وقت، و وزیر تعاون رسید که توافقی مبارک بود. جان کلام متن بلند بالای تفاهم‌نامه، قرار گرفتن بخش تعاونی در اولویت واگذاری مدارس خصوصی بود؛ گویا اراده دو وزارتخانه بر حمایت از شکل تعاونی فرهنگیان در واگذاری مدارس بود چنانکه در متن تفاهم‌نامه به صراحت آمده است: «به منظور گسترش همکاری و تقویت مشارکت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و توانایی‌های آموزشی، پژوهشی و اجرایی طرفین و با هدف کاهش حجم تصدی‌گری دولت و از طریق گسترش

ارائه‌دهنده‌اش باید دولت و به رایگان باشد، این کار با اصل سی قانون اساسی در تضاد است و درون همان پروژه خصوصی‌سازی تعریف می‌شود و من هم موافق واگذاری مدارس دولتی به تعاونی‌ها نیستم ولی اگر مثلاً در سال ۹۶ چند مدرسه خصوصی در مقاطع مختلف شکل بگیرد ترجیح من این است که از آن تعداد چندتایی تعاونی باشند؛ به این خاطر که گزینه تعاونی نسبت به مدارس غیردولتی به گزینه آموزش رایگان همگانی نزدیک‌تر است».

□ مدرسه تعاونی راهی در میانه

در وضعیت فعلی با توجه به بحث واگذاری مدارس به بخش خصوصی، منازعه‌ای داغ در جریان است. جمعی از اساس منتقد خصوصی‌سازی مدارس هستند و ارائه آموزش همگانی رایگان را وظیفه بی‌قید و شرط دولت می‌دانند و عده‌ای دیگر دولت را در تأمین هزینه‌های گزاف آموزش رسمی کشور، ناتوان می‌دانند و موافق خصوصی‌سازی مدارس هستند. نقد گروه اول این است که اگر آموزش رسمی در مدارس خصوصی ارائه شود، بار گران هزینه‌های آموزش، دسترسی به آن را برای همگان میسر نخواهد کرد و در این شرایط کسانی که از امکان مالی خوبی برخوردار نیستند، در عمل از آموزش باکیفیت نیز محروم می‌مانند و در نتیجه در طبقه اجتماعی فرودستان تثبیت می‌شوند و امکان پیشرفت و بهبود شرایط خود را نخواهند داشت. در همین شرایط کسانی که به منابع مالی دسترسی دارند، از آموزش باکیفیت و خوب هم برخوردار شده و در نهایت به ارتقا بیشتر آن‌ها منجر می‌شود. به این معنا آموزش عمومی در اختیار همگان قرار نگرفته و جامعه امکان رشد عادلانه را برای همگان را فراهم نخواهد کرد. دکتر «محمد مالجو» - اقتصاددان - معتقد است آموزش می‌بایست به رایگان توسط دولت برای تمامی اقشار جامعه فراهم شود. او در خصوص نقش تعاونی‌ها در این زمینه می‌گوید: «اینکه دولت پول ندارد به آموزش و پرورش سرانه بدهد نباید به مشکل ملت تبدیل شود. الگوی مخارج دولت اگر تغییر کند حتی در وضعیت رکود و تحریم هم دولت خواهد توانست در زمینه آموزش و پرورش و آموزش عالی، بهداشت و درمان به وظایف خود عمل کند که البته در قانون اساسی هم که تجلی اراده جمهور مردم است، بر این موضوع تأکید شده است».

در مقابل، عده‌ای از دولت‌مردان، معتقدند دولت می‌بایست حوزه مسئولیت خود را کوچک کرده و تنها در نقش ناظر و هدایت‌گر باقی بماند. هزینه نیروی انسانی شاغل در آموزش و پرورش کشور، بالغ بر تمام بودجه دریافتی این وزارتخانه است و این هزینه باعث می‌شود دولت نتواند در زمینه ارتقاء کیفیت و نظارت کیفی نقش مؤثری ایفا کند و سرعت حرکت آن را کند خواهد کرد. به این اعتبار، دولت چاره‌ای جز واگذاری مدارس به بخش خصوصی برای سبک کردن بار خود نخواهد داشت. دکتر حسین طالب‌زاده - مدیرکل آموزش و پرورش منطقه دو آموزش و پرورش تهران - موفقیت طرح مدرسه تعاونی را در گرو استقلال سرمایه‌گذاری آن از دولت می‌داند: «اساساً بخش غیردولتی زمانی موفق می‌شود که به منابع دولتی تکیه نکند بلکه دولت فقط زمینه‌ها را فراهم کند. ما در بخش غیر دولتی به لحاظ مدیریتی و سرمایه‌گذاری استقلال داشته باشیم. ما در فهم این مسئله مقداری دچار مشکل می‌شویم چون همیشه مایلیم دولت را بزرگ ببینیم حتی بخش غیردولتی هم در آغاز کار نگاه می‌کند که دولت برایش چه خواهد کرد. البته دولت باید بپذیرد که کوچک شود و بخش زیادی از مسئولیت‌هایش را به بخش غیردولتی واگذار کند و خودش از کنترل به سمت نظارت برود و ما هم باید دنبال چنین دیدگاهی باشیم. آن چیزی که باید اتفاق بیفتد اختصاص برخی مجوزها و امکانات مثل زمین‌های آموزشی، هدایت برخی منابع بانکی برای اهدای تسهیلات و... است».

مدرسه تعاونی یک راهکار بینابینی است، اگر معلمان در کنار هم جمع شوند و در هیئت تعاونی مسئولیت یک مدرسه را به عهده بگیرند و از سوی دیگر دولت نیز به لحاظ مالی با تخصیص وام و تسهیلات به آن‌ها کمک کند؛ به نظر می‌رسد آموزش در این مدارس هم از کیفیت بیشتری برخوردار است زیرا هم کار از آن معلمان است و سود و زیان و در نهایت خدمات آموزشی باکیفیت با قیمت پایین‌تر در اختیار همگان قرار خواهد گرفت.

□ زنان از حاشیه به میدان تعاونی

گوشه گوشه اخبار، بحث‌ها، کتاب‌ها و نشست‌ها خبر از تغییراتی در حوزه زنان دارد؛ به‌رغم شکاف تاریخی میان مردان و زنان که حضور زنان را در عرصه‌های فعالیت

□ توان تعاونی‌ها در تقویت جامعه مدنی

تعاونی عرصه کار اجتماعی است. اصل طلایی تعاونی با هم بودن و کار اقتصادی در شرایط اجتماعی منصفانه، عادلانه و برابر است. تعاونی فرصتی است که سرمایه‌های خرد تجمع شده و به راه‌اندازی کسب‌وکار منجر شود. ثمره کار در تعاونی نه تنها از جنبه اقتصادی و ایجاد شرایط مالی بهتر؛ بلکه از جنبه فراهم کردن امکان ورود به عرصه مشارکت در کار اجتماعی و ایجاد فرصت برابر برای همه اعضا و تمرین شنیدن صدای دیگران و ایجاد فضای تفاهم‌آمیز مبتنی بر اقناع، ایجاد زیرساخت‌های مهم و دستاوردهای درخشان کار هم اهمیت دارد. از این خلال تعاونی امکانی است برای به وجود آوردن فضای رشد و تقویت بنیه جامعه و قدرت‌افزایی اقتصادی و مهارت‌آموزی در عرصه کار مشارکتی. آذر تشکر-جامعه شناس- می‌گوید: «تعاونی مدلی است که به جامعه کمک می‌کند تا به‌طور اجتماعی اقتصادی باهم بودن را تعریف کنیم. تعاونی هم برای ما شغل ایجاد می‌کند و هم از کار مشارکتی لذت می‌بریم و بر اساس مناسبات روشن با هم کار می‌کنیم و اختلاف‌ها را به تفاهم بدل می‌کنیم».

اقتصادی، مشارکت سیاسی و اجتماعی کمرنگ کرده است، اما آمارهای متفاوت درباره رشد نرخ دختران خودسرپرست، زنان سرپرست خانوار، آمار ورود دختران به دانشگاه، بالا رفتن سن ازدواج، کاهش فرزندآوری و غیره، حاکی از آن است که امروز وضعیت زنان به لحاظ شرایط دچار تغییرات جدی شده است. بر اساس نتایج آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در زمستان ۱۳۹۳ میزان مشارکت اقتصادی مردان و زنان به ترتیب برابر ۳/۶۲ و ۳/۱۲ درصد است که نشان می‌دهد سهم زنان در بازار کار ایران ناچیز است. از آمار مشارکت اقتصادی که بگذریم، میزان بیکاری جمعیت فعال مردان و زنان در همین سال به ترتیب برابر ۶/۹ و ۲۱ درصد بوده و میزان بیکاری جمعیت ۲۴-۱۵ ساله مرد و زن برابر ۲/۲۳ و ۳/۴۵ درصد گزارش شده است. با تحلیل این آمار بنیه ضعیف زنان در فعالیتهای اقتصادی به‌رغم ضرورت اشتغال برای آنان قابل مشاهده است.

با بزرگ شدن شهر و بالا رفتن آمار تصادفات و مرگ و میرهای نابه‌هنگام مردان و با افزایش نرخ اعتیاد که پیامد ناگزیر زندگی در کلان‌شهرهاست و طلاق ناشی از آن، ما با آمار جدیدی از زنان سرپرست خانوار در کشور مواجه هستیم. به‌طوریکه سهم زنان سرپرست خانوار طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ از حدود ۷/۶ درصد به ۱۲/۱ درصد رسیده است. این آمار به ضرورت ورود زنان به عرصه کار و درآمدزایی آنان صحنه می‌گذارد. به‌ویژه اینکه بسیاری از زنان سرپرست خانوار تحت پوشش هیچ نوع بیمه و مستمری نیستند و برای امرار معاش خود و فرزندانشان نیازمند به کسب شغل هستند.

در چنین شرایطی که ضرورت ورود زنان به میدان کار ناگزیر است چند عامل مانع از ورود آنان می‌شود، از جمله نداشتن مهارت کافی برای کسب شغل و نداشتن سرمایه برای به راه انداختن کسب‌وکار. دکتر شهلا کاظمی‌پور-جمعیت‌شناس-می‌گوید: «یکی از راه‌های جذب زنان به بازار کار و استفاده صحیح از نیروی کار آنها بخش تعاونی است. اغلب زنان برای شروع کار نه مهارت کافی دارند و نه سرمایه و همچنین از دانش کافی نسبت به مراودات بازار کار برخوردار نیستند لذا مشارکت آنها در بازار کار از طریق تعاونی می‌تواند به‌کارگیری صحیح نیروی آنها منجر شود و زنان نیز ضمن کسب درآمد به‌تدریج مهارت و دانش کافی را کسب خواهند کرد».

انقلاب آرام مدارس تعاونی

جولی ثورپ / مترجم: مارال فرخی / عضو اتاق پژوهش

جولی ثورپ از سال ۱۹۸۰ در زمینه تعاونی فعال بوده است. او سال ۲۰۰۷ به کالج تعاونی پیوست و هم‌اکنون راهبر بخش برنامه‌های مدرسه و آموزش دیجیتال این موسسه است و در راستای تبدیل ارزش‌های تعاونی به ارزش جریان اصلی نظام آموزشی در سراسر بریتانیا فعالیت می‌کند. این فعالیت شامل ایجاد و گسترش ساختار اداری برای مدارس تعاونی و آکادمی‌ها و نیز حمایت از برنامه‌هایی است که به ایجاد و استقرار منش تعاونی میان کارکنان، دانش‌آموزان و اولیا کمک می‌کند.

این مقاله به رشد چشمگیر مدارس تعاونی در بریتانیا می‌پردازد و عوامل مؤثر در این رشد را بررسی می‌کند. این موضوع از آن جنبه اهمیت دارد که چالش‌های اعمال ارزش‌های تعاونی و اتخاذ رویکرد تعاونی در سیستم آموزشی بریتانیا بررسی می‌کند که چشماندازی از عدم اطمینان و رقابت را پیشروی مدارس قرار داده است. سال ۲۰۱۱ همزمان با انکار خصوصی‌سازی کامل مدارس از سوی دولت بریتانیا، جولی ثورپ در مقاله‌ای در ژورنال مطالعات تعاونی، مدل آموزشی «مدرسه تعاونی» را معرفی کرد. دو سال بعد در تابستان ۲۰۱۳ اعلام شد مایکل گوو-وزیر آموزش- قصد دارد در راستای درآمدزایی و سودآوری، اداره مدارس دولتی را به مؤسسات خصوصی واگذار کند.

اصلاحاتی که در هفت سال گذشته در نظام اداره مدارس بریتانیا صورت گرفته است به‌روشنی نشانگر حرکت به سوی اقتصاد بازار آزاد در حوزه آموزش است. کاهش هزینه‌های عمومی، قطع شدن خدماتی که پیشتر توسط مقامات محلی ارائه می‌شد را در پی داشت، در نقاط مختلف کشور مدارس بسیاری که به کمک و حمایت نیاز داشتند، به شکل بی‌سابقه‌ای همکاری گروهی را در پیش گرفتند؛ درحالی‌که برخی مدارس به مزایای همکاری پی برده‌بودند، برخی دیگر برای تأمین هزینه‌هایشان به مؤسسات خصوصی فعال در حوزه آموزش چشم دوخته‌بودند.

در سال ۲۰۰۸ به رهبری گروه کوچکی از آموزگاران ارشد پیشگام شاغل در مدارس محلی که پیاده کردن ارزش‌های تعاونی در آموزش را آزموده بودند و با هدف پاسخگو کردن و مسئولیت‌پذیری مدارس در برابر جامعه، شیوه‌تازه‌ای در اداره مدرسه به وجود آمد: مدل مبتنی بر شیوه تعاونی.

مدارسی که بر اساس این مدل تأسیس و اداره می‌شوند، زیر مجموعه بنیادی قرار می‌گیرند و زمین‌ها و دارایی‌هایشان از دولت محلی به هیئت امنای خیریه محلی منتقل می‌شود. بر اساس اساسنامه این نوع تراستها، مدارس تعاونی باید به اصول و ارزش‌های تعاونی متعهد باشند و مدرسه بر اساس اصول جهانی جنبش تعاونی‌ها از جمله خودگردانی، خودسامان بودن، دموکراسی، برابری، عدالت و همبستگی اداره شود.

مسئولیت دموکراتیک از طریق عضویت تضمین می‌شود. ذینفعان این مدارس عبارت‌اند از: والدین، آموزگاران، کارکنان، دانش‌آموزان و مردم محلی که این افراد می‌توانند با عضویت در تعاونی و برگزاری انتخابات اعضای هیئت مدیره را انتخاب کنند. این هیئت مدرسه را به صورت تعاونی اداره می‌کند.

با اینکه جنبش مدارس تعاونی در آغاز راه است، اما به سبب کامیابی اولیه و پتانسیل‌های بالقوه مدارس تعاونی علاقه روز افزونی نسبت به این شیوه اداره مدرسه میان آکادمی‌های آموزشی ایجاد شده است:

در سال‌های اخیر رشد مدارس تعاونی درون نظام آموزش دولتی بریتانیا، حاکی از ایجاد فرصتی است برای ایجاد ساختاری که شیوه‌های جایگزین را در نظام آموزشی پرورش دهد. این مدارس ارزش‌ها و شیوه‌های کاری که بیانگر ایده‌آل‌های تعاونی مانند خودگردانی، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی، برابری، عدالت و همبستگی است را نهادینه کرده‌اند (وودز، ۲۰۱۱).

همزمان با این تحولات مهم در نظام آموزشی، اعضا مدل تعاونی را پاسخی رؤیایی به آرزویشان برای آزادی نهادینه و بهبود مشارکت نیروی کار جوان در فعالیت‌های محل زندگی‌شان تلقی می‌کنند. مدل تعاونی، روش جایگزین حکمرانی مدنی برای هر دو شیوه دموکراسی بوروکراتیک سنتی در قالب دولت‌های محلی و جایگزین‌های متأخرتر بازار محور، ارائه می‌کند (آدزلی و دیگران، ۲۰۱۳).

در سال ۲۰۰۸ نخستین مدرسه تعاونی به نام ردیش ول در استاکپورت تأسیس شد. البته از آن زمان به بعد اصلاحات بسیاری صورت گرفته و مدارس موفق تشویق شده‌اند به سوی آکادمی شدن حرکت کنند- با استقلال کامل از دولت محلی و دریافت کمک مالی از دولت مرکزی. در سال ۲۰۱۱ یک مدل تعاونی برای آکادمی‌های تبدیل کننده به عنوان جایگزین مدل حکمرانی مبتنی بر الیگارشی تغییرناپذیر مایکل گوو ابداع شد.

مدارس تعاونی با سرعت زیادی گسترش پیدا کرده‌اند و امروز بیش از ۶۰۰ مدرسه تعاونی در کشور وجود دارد و تعداد زیادی از مدارس هم در روند تبدیل قرار دارند. درحالی‌که تراست‌های (Trust) اولیه مدارس منفرد بودند، در حال حاضر اغلب آنها خوشه‌ای از مدارس در یک محدوده جغرافیایی هستند و در ساختاری قرار دارند که ضمن فراهم کردن چارچوب برای اشتراک گذاشتن تخصص‌ها و منابع، تضمین‌کننده روند تحول آرام و تأمین نیازهای مدارس است، ضمن اینکه امکاناتی برای حمایت از مدارس ضعیف‌تر در اختیار قوی‌ترها قرار می‌دهد. حال آنکه در مدارس تعاونی برنامه کار ویژه برای آموزش و نیز جدول زمان‌بندی، انتخاب‌های برنامه درسی، تاریخ‌های تعطیلات یا رنگ یونیفرم تحمیل شده از بالا به پایین، مانند آنچه توسط برخی از زنجیره مدارس آکادمی توصیه می‌شود، وجود ندارد.

هر تراست از نقطه نظر برخورداری از حقوق یک تعاونی مستقل است و درباره چگونگی کاربرد ارزش‌های تعاونی در فعالیت‌های هر روزه مدرسه رأساً تصمیم‌گیری می‌کند. در یک مدرسه اجرای شیوه تعاونی ممکن است به وضوح در کردارهای کلاس درس دیده شود، در مدرسه دیگر بیشتر در درگیر کردن جامعه محلی در فعالیت‌های مدرسه یا در تأکید بر دموکراسی میان دانش‌آموزان و کارکنان مدرسه و یا وجود برنامه درسی قوی درباره تعاونی و شرکت‌های اجتماعی، نمود داشته باشد.

اغلب مدارس تعاونی در دو یا سه سال اخیر تأسیس شده‌اند، بنابراین هنوز برای اینکه انتظار نشانه‌های واقعی از تأثیر اتخاذ شیوه‌های ارزش محور را داشته باشیم، زوداست.

البته بسیاری از مدارسی که مدل تعاونی را برگزیده‌اند، به این دلیل به این شیوه جلب شده‌اند که نسبت نزدیکی میان ارزش‌های تعاونی و ارزش‌های موجودشان تشخیص داده‌اند.

در چنین مواردی ممکن است مشاهده تغییرات چشمگیر دشوار باشد گرچه حتی بسیاری از مدارس تعاونی از این موقعیت برای تأکید مجدد نظراتشان به والدین، کارکنان و دانش‌آموزان و تبدیل ارزش‌های تعاونی به بخش نمایان بافت مدرسه‌شان بهره‌برده‌اند.

مدارس دیگر، آنهایی که گاهی در شرایط پرچالش کار می‌کنند، اتخاذ شیوه تعاونی فرصتی برای ایجاد فضای تازه و تنظیم استانداردهای و انتظارات تازه فراهم می‌کند. این مدارس از موقعیت یادگیری از مدرسه تعاونی‌هایی که تجربه بیشتری در این عرصه دارند، به اشتراک گذاشتن نقاط قوت و اتخاذ رویکردهای آزموده شده استقبال می‌کنند. برگزاری کنفرانس‌ها، انجمن‌ها، کارگاه‌ها و تبادل کارکنان، از جمله فعالیت‌های مورد توجه شبکه رو به گسترش مدارس تعاونی است که تشخیص داده‌اند بسیاری از راه‌حل‌های مشکلات مدارس در مدارس تعاونی مشابه پیدا می‌شود.

سه سال پیش انجمن مدارس تعاونی توسط چند مدرسه تعاونی پیشگام تأسیس شد که با کالج تعاونی و گروه تعاونی همکاری می‌کردند. این انجمن به ارائه خدمات مربوطه می‌پردازد و در واقع صدای این بخش آموزشی است. انجمن تعاونی به منظور ارائه خدمات و صدا برای بخش تعاونی به وجود آمد همانطور که عضویت در این انجمن در حال ایجاد یک ساختار منطق‌های است که فرصتهایی را برای حمایت دوجانبه در میان تعاونی‌ها در سطح محلی فراهم می‌کند.

انجمن‌هایی که تجربه‌های آموزش و یادگیری را به اشتراک می‌گذارند و کنسرسیوم تشکیل می‌دهند و خدمات به‌سازی مدارس، در پاسخ به نیاز محلی و زمین‌های مدارس ایجاد شدند. علاوه بر این انجمن مدارس تعاونی می‌تواند به مدارس در زمینه مسائل مربوط به عملکرد از جمله مواجهه با آکادمی شدن اجباری ناشی از دریافت گزارش‌های رسمی از عملکرد نامطلوب و نتایج ضعیف امتحانات، کمک کنند.

اواخر سال ۲۰۱۲ کالج تعاونی از یک نشان اصالت تعاونی برای مدارس تعاونی روغایی کرد. این استاندارد کیفیت در بردارنده روند خودارزیابی و دیگر ارزیابی درون چارچوبی است که به کاوش درباره کاربرد هر یک از ارزشهای تعاونی در تمام جنبه‌های عملکرد مدرسه: اداره، برنامه درسی، پرورش، توسعه سازمان و تعامل با جامعه، می‌پردازد. پیشگامانی که این نشان را پذیرفتند به پتانسیلهایی که این نشان برای ارائه یک نقشه راه برای توسعه، به عنوان مدرسه تعاونی، فراهم می‌کرد، علاقه‌مند بوده‌اند.

در این زمینه این واقعیت موردپسندمان است که می‌توانیم اطلاعات مدرسه‌مان را گردآوری کرده و نشان دهیم مدرسه چگونه می‌تواند به اجتماع سود برساند.

من شخصاً در پی آم در این باره پژوهش کنم که مدارس دیگر چه می‌کنند؛ نقاط قوتشان کدام است و چه کارهایی می‌کنند که ما هم می‌توانیم بکنیم.

نشان اصالت تعاونی در حال حاضر بخشی از برنامه توسعه مدرسه ما است و بنابراین بخشی از مرور بودجه‌ای ما و این نشان پایبندی ما به وضعیتمان به عنوان مدرسه تعاونی را افزایش داده است.

شرکای تراست ما در حال حاضر متعهد و مشتاق هستند و به واسطه تعامل کامل با ما قادر خواهند بود ارزش‌های تعاونی را در بافت وسیع‌تری زمینه‌سازی کنند و در نتیجه آنها را در برنامه آموزشی دانش‌آموزان هم لحاظ کنیم.

مدارس تعاونی همچون مدرسی که تحت حمایت مالی دولت هستند، مورد ارزیابی بیرونی هم قرار می‌گیرند. گزارش‌های اداره استاندارد آموزشی و نتایج عملکرد دانش‌آموزان، مزایای به‌کارگیری ارزشهای تعاونی به عنوان چارچوبی که باعث تقویت برنامه درسی و روند رشد فردی در مدرسه می‌شود.

تعداد زیادی از مدرسی که پیشتر با چالش جدی ناشی از نتایج ضعیف مستمر ضعف دانش‌آموزان مواجه بودند مانند تانگ در بردفورد، دبیرستان مرکزی بلکبرن و کرسکس در های ویکامب، پس از لحاظ کردن ارزشهای تعاونی در برنامه آموزشی از سطوح بسیار پایین عملکرد، حدود ۵۰٪ به‌ویژه در دروس ریاضیات و انگلیسی پیشرفت داشته‌اند.

دبستان تعاونی کورنوالدر لیسکرد که بخشی از مرکز یادگیری تعاونی لیسکرد است به تازگی مطلع شده است که در میان ۱۰۵ مدرسه‌ای قرار دارد که بهترین عملکرد را نسبت به مدارس مشابه در سال ۲۰۱۲ داشته‌اند. دبستان منهنیوت که دانش‌آموزانش نسبت به سال گذشته بیست درصد بیشتر غره سطح چهار در دروس ریاضیات و انگلیسی به دست آورده بودند در صدر این جدول قرار داشت.

عضو تعاونی بودن بر عملکرد دبستان ویلیام شروزبری در برتون هم مؤثر بوده است و این تأثیر در گزارش اخیر اداره استاندارد آموزش تصدیق شده است و به عنوان مدرسه‌ای معرفی شده است که ویژگی‌های ممتازی دارد. در این گزارش اذعان شده است که مدرسه از تعاونی که به آن تعلق دارد بهره‌برداری خوبی در راستای بهبود روند آموزش و یادگیری، کرده است:

استفاده مطلوب در تخصص‌های موجود در تعاونی سبب اطمینان از این موضوع شده است که ارزیابی‌ها دقیق هستند و عملکرد دانش‌آموزان دائماً بهتر می‌شود. در این گزارش از کار گروهی عالی در مدرسه و نیز محیط آموزشی جذاب که دانش‌آموزان در آن کار و بازی می‌کنند و سهم عمده‌ای در نتایج حاصله داشته است، ستایش شده است.

در پلیموث، گروهی از دبستان‌های شهر تعاونی آموزشی پلیموث جنوب غربی را ایجاد کرده‌اند، آنها همچنین قصد دارند تعاونی ثانویه‌ای ایجاد کرده و طیف وسیع‌تری از خدمات را ارائه دهند. مدیران این مدارس می‌گویند کار کردن به عنوان خوشه همکاری کمک کرده مدارس مجموعه اهداف مشترک را ایجاد کنند و انتظارات و استانداردها را در فضای همکاریشان ارتقا دهند.

بخشی از یک مطالعه موردی خوب درباره مدارس تعاونی منتشر شده در وبسایت اداره استاندارد‌های آموزشی، اتمسفر کالج لیپسون در پلیموث را به خوبی نشان می‌دهد: از آغاز روز مشخص است جو حاکم بر این مدرسه غیر معمول است. معلم کارش را رأس ساعت هشت و نیم آغاز می‌کند. تمامی دانش‌آموزان کمی زودتر در اتاق موسیقی جمع می‌شوند تا خودشان را آماده کنند و یک دقیقه از زمان قرین گروهشان را از دست ندهند. حتی دو کلاس یازدهمی که امتحانات GCSE را پیشرو دارند به گروه ملحق شدند.

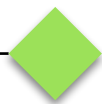
یکی از آنها می‌گوید این کار را می‌کنم چون دوست دارم روزم را با کلاس موسیقی شروع می‌کنم که به من انرژی می‌دهد ضمن اینکه کوچکترها هم به من کمک من نیاز دارند. در قسمتی دیگر گروهی مشغول آماده‌سازی خود برای بازی فوتبال هستند. در استودیوی رقص هم گروهی در حال تمرینند.

دانش‌آموزان باور دارند این رویکرد خلاقانه به این معناست که «ما همه به اینجا تعلق داریم، هر کس جای مشخصی دارد و هیچکس به حال خود رها نمی‌شود». گفت‌وگوی مستمر درباره بهترین شیوه اجرای ارزش‌های خودیاری، مسئولیت‌پذیری، برابری، عدالت، دموکراسی و همبستگی به این معناست که دانش‌آموزان و کارمندان مدرسه را خانواده‌شان می‌دانند. ارزش‌های اخلاقی مانند صداقت، پذیرا بودن، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مراقبت از دیگران بنیان روابط را تشکیل می‌دهند. در نتیجه هر یک از اعضای مدرسه به عنوان فردی تلقی می‌شوند که مسئولیت رفتار، سلامت و آموزش خود و دیگران را بر عهده دارند.

انتظار می‌رود فراز و نشیب‌هایی در عملکرد انبوه مدارس تعاونی هم وجود داشته باشد و مدارس تعاونی هم از نتایج پیشبینی نشده امتحانات GCSE متأثر شوند. ارتباط تصادفی میان اعمال ارزش‌های تعاونی و بهبود پایدار در نتایج، اگر در سال‌های آینده بتوان این ارتباط را به طور رسمی ایجاد کرد، می‌تواند گواه موفقیت عملکرد مدارس تعاونی باشد. یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیشروی بخش تعاونی بازتعریف مفاهیم عمومی و سیاسی مدرسه‌داری موفق است. آنچه اهمیت دارد این است که علاوه بر کسب نتایج خوب در امتحانات، می‌بایست نشان داد مدارس تعاونی دانش‌آموزانی به خوبی پرورش یافته و متعادل و یادگیرندگانی مادام‌العمر تولید می‌کنند که آگاهی انتقادی نسبت جامعه‌ای دارند که در آن زندگی می‌کنند و دارند فعالانه در مسائل جامعه‌شان مداخله می‌کنند و از طیفی از مهارت‌ها برخوردار هستند که برای موفقیت در بازار کار لازم است. به نظر می‌رسد که مدرسی که با ارزش‌های تعاونی اداره می‌شوند، محل مناسبی برای چنین دستاوردهایی باشند.

این مقاله ترجمه‌ای است از:

Co-operative Schools: A Quiet Revolution
By: Julie Thorpe

سیستم آموزشی از مشارکت فعال دانش‌آموزان در روند یادگیری، رشد فکری و آزاداندیشی صحبت می‌شود، چنین دیدگاه‌هایی متأسفانه هنوز عملیاتی نشده‌اند. در روش‌های سنتی که آموزش رایج در مدارس ما است معلمان اغلب گوینده بوده و از دانش‌آموزان انتظار دارند شنونده صرف آن‌ها باشند. بحث گروهی جایگاهی در کلاس ندارد و حتی پرسش‌های کلاسی، به وادار کردن آن‌ها به تفکر پیرامون مطلب درسی منجر می‌شود بلکه هدف آماده کردن دانش‌آموزان برای امتحان است. در روش‌های سنتی که از آن به عنوان روش غیرفعال نام برده می‌شود معلم نقش فعال در آموزش دارد و بیشتر زمان آموزش صرف ایجاد ارتباط مناسب بین دانش‌آموزان و محتوای آموزشی می‌شود. در واقع مشخص نیست که آیا این دانش می‌تواند به تربیت افرادی برای زندگی در قرن بیست و یک کمک کند؟ آیا می‌تواند افرادی یادگیرنده، با اعتماد به نفس بالا، مسئولیت‌پذیر و دارای رشد شخصیت اجتماعی و ... تربیت نماید؟ به همین دلیل است که امروزه روش‌های آموزشی فعال، یادگیری فعال و یادگیرنده فعال جایگاه ویژه‌ای در مباحث تربیتی پیدا کرده است. به اعتقاد کارشناسان تعلیم و تربیت، دانش‌آموزانی که در جریان یادگیری فعال محتوای درسی را می‌آموزند، هم بهتر یاد می‌گیرند و هم از یادگیری لذت می‌برند زیرا در جریان آموختن مشارکت می‌کنند و خود را مسئول دانش‌افزایی خود می‌دانند.

سه راه اساسی که دانش‌آموزان هنگام یادگیری از طریق آن تعامل دارند عبارت است از: رقابت داشتن، رفتن به سوی هدف به صورت انفرادی، عمل کردن به طور مشارکتی و سهمیم بودن در یادگیری یکدیگر. از جمله روش‌های فعالی که امروزه مورد توجه صاحب‌نظران است «یادگیری مشارکتی» است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد بیشتر مسائلی که در روش سنتی و غیرفعال به چشم می‌خورد در رویکرد مشارکتی به حداقل می‌رسد.

یادگیری مشارکتی اولین بار در آمریکا و متأثر از فلسفه جان دیویی درباره ماهیت اجتماعی یادگیری، آغاز شد. ریشه اصلی یادگیری مشارکتی در دیدگاه ساختارگرایان و این که دانش باید توسط خود فرد ساخته شود و به موقعیت‌های جدید گسترش یابد، دیده می‌شود.

«کسب اهداف گروهی که در کار انفرادی و یا رقابتی نمی‌توان به آن‌ها دست یافت» تعریفی است که جانسون

مدرسه، تعاونی و یادگیری مشارکتی

گفت‌وگو با فیروزه منتظری / عضو اتاق پژوهش

صاحب‌نظران حوزه آموزش بر این باورند که نزدیک‌ترین شیوه آموزش به ساختار مدرسه تعاونی، یادگیری مشارکتی است. اتاق پژوهش طی تابستان گذشته اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه یادگیری مشارکتی کرده است. در ادامه مشروح مصاحبه با فیروزه منتظری عضو اتاق پژوهش را درباره یادگیری مشارکتی از نظر می‌گذرانید.

□ یادگیری مشارکتی چیست و مختصات آن کدام است؟

جامعه بشری در حالی به قرن بیست و یکم پا نهاده است که پیشرفت فن‌آوری و دانش، تصور تازه‌ای را از کره زمین به عنوان «دهکده جهانی» در ذهن بشر ایجاد کرده است. بر این اساس دیدگاه‌های تعلیم و تربیت جدید دستخوش تغییرات اساسی شده و باورهای قبلی متحول شده‌اند. در این میان مدت‌هاست در نظام آموزشی ایران معلمان با تکیه بر روش‌های سنتی، به‌ویژه سخنرانی، شاگردان را به حفظ و تکرار مفاهیم علمی ترغیب می‌کنند و به‌رغم آنکه در محافل دانشگاهی و تربیتی و حتی در

از یادگیری مشارکتی می‌دهد. بر این اساس جانسون ۵ رکن اساسی برای یادگیری مشارکتی ذکر می‌کند که ابتدا این ارکان برای هر نوع رابطه مشارکتی مؤثر نه فقط در زمینه آموزش لازم و ضروری است.

۱- وابستگی متقابل سازنده: اولین و مهم‌ترین عنصر در یک کلاس درس مشارکتی این است که دانش‌آموزان باور داشته باشند متقابلاً بر یکدیگر وابسته‌اند و در یک موقعیت یادگیری مشارکتی هر دانش‌آموز مسئول است که محتوای درسی را فراگیرد و از یادگیری دیگر اعضای گروه هم مطمئن شود.

۲- تعامل تشویق‌کننده: چهره‌به‌چهره (رو در رو): اعضای گروه یکدیگر را برای رسیدن به اهداف تشویق و ترغیب کنند و یادگیری یکدیگر را تسهیل نمایند، به یکدیگر کمک کنند، بازخوردهای سازنده به یکدیگر بدهند، نیازهای یکدیگر را برطرف کنند.

۳- مسئولیت فردی و گروهی: سومین عنصر یادگیری مشارکتی به این معناست که هر یک از اعضا مسئولیت خاصی دارد و هیچ‌کس نمی‌تواند بدون اینکه در فعالیت گروهی نقشی داشته باشد از نتایج کار بهره‌مند شود. در واقع هدف این است که فراگیران در قبال یادگیری خود و دیگران احساس مسئولیت کنند و بتوانند تکلیفی که امروز مشارکتی برگزار کردند را فردا به تنهایی نیز برگزار کنند.

۴- مهارت‌های گروهی و بین فردی: دانش‌آموزان باید مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز برای مشارکت گروهی مؤثر را بدانند و آموزش ببینند. برای مثال یاد بگیرند که به یکدیگر اعتماد کنند، افکار و احساساتشان را بدون ابهام بیان کنند، یکدیگر را بپذیرند و از هم حمایت کنند و اختلافاتشان را به‌طور سازنده حل کنند.

۵- پردازش گروهی: دانش‌آموزان باید بتوانند گروه و اعضای گروه را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و آگاه باشند از اینکه گروه چگونه عمل می‌کند و فعالیت کدام عضو مفید است، کدام فعالیت باید ادامه پیدا کند یا متوقف شود. این تجزیه و تحلیل‌ها باعث می‌شود که گروه بتواند روابط

کاری مناسب را حفظ کند، یادگیری مهارت‌های مشارکتی را تسهیل نماید و به این ترتیب اعضا بر اساس کارشان بازخورد دریافت می‌کنند و گروه علاوه بر تفکر شناختی به تفکر فراشناختی نیز دست پیدا می‌کند.

بنابراین می‌توان گفت یادگیری مشارکتی دانش‌آموزان را به کار با یکدیگر وامی‌دارد تا به اهداف مشترکی برسند هنگامی که دانش‌آموزان مشارکت می‌کنند، یاد می‌گیرند که به آنچه دیگران می‌گویند، گوش دهند، به دیگران یاری رسانند و از دیگران طلب یاری کنند، در گفت‌وگوها شرکت کنند و مسائل مورد اختلافشان را روشن کنند و ادراکات جدیدی را سازمان‌دهی کنند به‌طوری که یادگیری برای دانستن، یادگیری برای به کار بردن و یادگیری برای زیستن و باهم زیستن صورت گیرد.

□ در خصوص مزایای یادگیری مشارکتی بیشتر برایمان توضیح دهید.

مزایای یادگیری مشارکتی را می‌توان در چهار مقوله کلی زیر دسته‌بندی کرد:

۱- فواید اجتماعی: یادگیری مشارکتی باعث ارتقای تعاملات اجتماعی می‌شود. وقتی اعضای گروه نتایج و دلایل خود را توضیح می‌دهند مهارت‌های ارتباط کلامی‌شان رشد می‌کند. یادگیری مشارکتی، رفتارهای اجتماعی مناسبی را که در شرایط مختلف ضروری هستند را الگو قرار می‌دهند و این روش موجب پذیرش تفاوت‌های فردی و درک دیدگاه دیگران می‌گردد.

۲- فواید روان‌شناختی: نقش فعال دانش‌آموزان در یادگیری باعث می‌شود احساس رضایت بیشتری از تجربه یادگیری داشته باشند و نگرش مثبتی به یادگیری در آن‌ها ایجاد شود. این نوع یادگیری محیط امنی برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند، زیرا ایده‌های از پیش مطرح شده در کلاس را در گروه خود مطرح و تصحیح کنند و این کار عزت‌نفس آن‌ها را تقویت کرده و باعث ایجاد انگیزه درونی می‌شود.

۳- فواید تحصیلی: در این نوع یادگیری، دانش‌آموزان هم از سوی معلم و هم از سوی اعضای گروه همراهی می‌شوند و بر طبق پژوهش‌ها این باعث رشد خودکارآمدی آن‌ها می‌شود و یادآوری اطلاعاتی که از طریق مشارکت آموزش داده می‌شود بیشتر از سایر روش‌ها است. به عقیده ویگوتسکی وقتی دانش‌آموزان عقاید و ایده‌های خود را به صورت کلامی مطرح می‌کنند باعث واضح‌تر شدن مفاهیم برای خودشان شده و مطالب به‌درستی در حافظه‌شان جای می‌گیرد. بنابراین دانش‌آموزان می‌توانند یک نوع خودتنظیمی نسبت به عملکرد آموزشی‌شان داشته باشند.

۴- فواید ارزشیابی (ارزیابی): در این نوع یادگیری معلم می‌تواند بازخورد سریع به دانش‌آموزان دهد و بدفهمی آن‌ها را تصحیح کند البته ارزیابی فقط بر اساس غره نیست بلکه فاکتورهای دیگری نیز در نظر است از جمله کار گروهی، فعالیت شخصی، مسئولیت‌پذیری و...

یکی از مواردی که در اجرای شیوه مشارکتی به عنوان چالش ذکر شد در اختیار داشتن منابع است که به جرئت می‌توان گفت مجتمع آموزشی راه رشد زیرساخت‌های لازم را برای اجرای این شیوه یادگیری را دارد و به این دلیل می‌توان گفت پروژه‌های دانش‌آموزی راه رشد یکی از مصداق‌های یادگیری مشارکتی است. در اینجا سابقه دوازده ساله اجرای پروژه‌ها توانسته است زیرساخت‌های لازم برای اجرایی کردن شیوه‌های مشارکتی را فراهم کند.

□ اگر امکان پوشش سراسری یادگیری مشارکتی در تمام مقاطع فراهم نباشد، پیشنهاد شما برای تعیین اولویت کدام مقطع است؟

به عقیده من بهترین مقاطع برای آموزش فعال مهدکودک و پیش‌دبستانی و دبستان است که البته پیشنهاد می‌کنم این شیوه آموزش از پیش‌دبستان و دبستان آغاز شود.

□ چه نسبتی میان این شیوه یادگیری با ساختار تعاونی وجود دارد؟

اگر به اصول هفتگانه تعاونی‌ها نگاهی بیندازیم آن را با ارکان اساسی یادگیری مشارکتی لازم و ملزوم می‌یابید. برای اینکه یک تعاونی به معنای واقعی شکل گیرد نیاز به افرادی دارد که ارکان آموزش مشارکتی در وجودشان نهادینه شده باشد و آموزش مشارکتی قطعاً در بستر یک تعاونی اثربخش‌تر اجرایی می‌شود، به طوری که می‌توان گفت دانش‌آموختگان یک تعاونی، تعاون‌گران خوبی خواهند شد.

□ این مدل و تعاونی تا چه حد در سند چشم‌انداز «راه رشد» لحاظ شده است؟

خودپداری، دموکراسی، برابری، عدالت و همبستگی از ارزش‌های تعاونی راه رشد در سند چشم‌انداز است و همان‌طور که در بیانیه مأموریت سند آمده است به‌طور قطع می‌توان گفت این سند بر پایه اصول تعاونی و ارکان یادگیری مشارکتی است.

□ چه محدودیت‌هایی برای اجرای این روش در کلاس‌های درس وجود دارد؟

مربیان غالباً در فعال کردن فراگیران در کلاس و نیز کنترل کلاس فعال دچار مشکل هستند. مربیان به زمان کافی نیاز دارند، فراهم کردن فرصت‌هایی برای این نوع یادگیری از مشکلات موجود در یادگیری مشارکتی است و عمده‌تأ والدین و دانش‌آموزان انتظار دارند در قبال تلاش‌های فرد سطح پیشرفت کردن توسط معلم مشخص شود اما در اینجا پیشرفت کار گروهی بیشتر مشخص می‌شود. یکی از مشکلات خود معلمان هستند. به نظر می‌رسد زمانی که معلم به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد گفت‌وگو کنند و چشم‌اندازهای خود را جست‌وجو کنند احساس راحتی ندارند.

□ مجتمع آموزشی «راه رشد» تا چه اندازه زیرساخت‌های لازم برای تحقق این شیوه آموزشی را داراست؟

هدف از تشکیل این تعاونی ترویج فرهنگ تعاون و فرصت اشتغال عادلانه بوده است و فعالیت آن اداره بوفه، رستوران و طبخ غذا است.

تأسیس تعاونی‌های تاکسیرانی، پژوهش و آی-تی سه طرحی است که راه رشد در مراحل ثبت آن است.

پرونده‌ی
مدرسه تعاونی

به غیر تأسیس تعاونی‌های کوچک در دل تعاونی «راه رشد» به عنوان تعاونی مادر، بخشی از فعالیت‌ها نیز برون‌سازمانی است؛ از جمله ترغیب و هدایت گروه‌های کوچک برای تشکیل‌یابی در غالب تعاونی؛ در زیر به دو نمونه اشاره شده است.

□ آقای «قانع امینی» جوان پرانگیزه شهرکردی است که در زمینه تأسیس تعاونی آموزشی مهمان راه رشد بود؛ مشروح مصاحبه با ایشان را می‌خوانید.

از خودتان برایمان بگویید.

من قانعی امینی اهل شهرکرد هستم و کارشناسی ارشد تغذیه دام و طیور دارم. در حال حاضر به خاطر شغل کنونی‌ام ساکن تهران هستم. البته باید بگویم که رشته تحصیلی و شغل ربطی به هم ندارند.

آنطور که شنیده‌ایم شما قرار است یک تعاونی آموزشی ایجاد کنید.

چند نفر از دوستان خواهرم که نخبه و استعداد درخشان هستند در خانه هنرمندان به فعالیت هنری و تئاتر مشغول بودند و جرعه تأسیس تعاونی به ذهنشان رسید که چرا در زمینه هنر در شهرکرد یک تعاونی ایجاد نکنیم؟ تحقیق کردیم و متوجه شدیم چنین تعاونی در شهرکرد وجود ندارد. با آقای دکتر شفیع مشورت کردیم و ایشان گفتند مشابه چنین جایی در تهران وجود دارد.

چرا تعاونی و نه موسسه خصوصی؟

خدمات تعاونی خیلی بهتر و حمایت از آن نیز بیشتر است؛ مثلاً مسئولان استان از تأسیس تعاونی هنری و آموزشی استقبال کردند. از طرفی مردم به تعاونی‌ها بیشتر از مؤسسات خصوصی اعتماد دارند چراکه خیلی از مؤسسات خصوصی بعد از کسب سود کار را در نیمه راه

راه رشد و اصل ششم تعاونی؛ یارگیری در شبکه تعاونی‌ها

یکی از اصول تعاونی، اصل یاریگیری بین تعاونی‌هاست. اساس کار تعاونی بر تقویت روح جمعی و کار مشارکتی استوار است و برای آنکه یک تعاونی پا بگیرد به حمایت تعاونی‌های دیگر نیاز دارد. اساساً اگر تعاونی‌ها مصرف‌کننده خدمات و تولیدات هم باشند، هم سرمایه اجتماعی و اقتصادیشان افزایش پیدا می‌کند.

راه رشد با تجربه‌ای که طی این سال‌ها اندوخته و راهی که با پیמודنش ساخته است، اکنون بر طبل مزیت کار اجتماعی- اقتصادی می‌کوبد؛ ترویج تعاونی‌ها، ایجاد انگیزه و ارائه راهنمایی و حمایت مادی و غیر مادی از کسانی که داوطلب ورود به میدان کار تعاونی هستند دغدغه این روزهای تعاونی است. در ادامه به گام‌هایی که راه رشد با این هدف برداشته است، پرداخته‌ایم.

□ تأسیس تعاونی «همیاران رشد»

بعد از برگزاری چندین نشست برای نیروهای خدماتی مجموعه و تلاش برای آشنا ساختن آنان با مزایای تعاونی و ترغیب و راهنمایی‌شان جهت تشکیل تعاونی، مهرماه سال جاری مراحل ثبت این تعاونی در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برگزار شد و بعد از آن جلسه‌ای در کتابخانه راه رشد با حضور اعضای این تعاونی برپا و در این جلسه به طور رسمی مدیر، منشی، ناظر و ... مشخص شدند.

رها می‌کنند.

در خصوص استقبال مردمی نیز باید به یک تجربه اشاره کنم. چندی پیش برنامهٔ تئاتر برای کودکان شهرکرد گذاشتیم و نزدیک به ۵۰ کودک نزد ما آمدند. حال اگر این انرژی صرف آموزش شود قطعاً استقبال خیلی بیشتر می‌شود؛ این شد که به فکر افتادیم تعاونی تشکیل دهیم و همهٔ همکاران هم استقبال کردند و چون اعضا دارای مهارت هستند و می‌توانند کمک کنند شرایط مساعدی برای تعاونی فراهم خواهد شد. در حال حاضر در مرحلهٔ ثبت تعاونی هستیم. ما از راه رشد هم به همراه خواهیم بازدید کردیم که برای ما دلگرمی بزرگی بود و اگر غمی آمدیم و با خام اصلاح‌پذیر صحبت غمی کردیم شاید دلسرد می‌شدیم اما بعد از صحبت با ایشان خیلی انرژی گرفتیم.

چه وجهی برای شما دلگرم کننده بود؟

طبیعتاً وقتی کسی ایدهٔ آدم را قابل قبول بداند و برای پیشرفت کار راهنمایی ارائه دهد خیلی دلگرم کننده است. از طرفی چون در ابتدای کار سنگ اندازی‌ایی از طرف سازمان‌های دیگر شده بود وقتی ما به راه رشد آمدیم دیدیم حمایت فراتر از آن چیزی است که فکر می‌کردیم. به علاوه ادارهٔ تعاون شهرکرد هم قبول کرد از ما حمایت مالی کند.

در حال حاضر چند نفر هستید؟

تعداد ما زیاد است اما در ابتدا با ۷ نفر تعاونی را ثبت می‌کنیم که از این تعداد ۵ نفر خام و ۲ نفر آقا هستند و تصمیم داریم بعداً این تعداد را به ۱۵ نفر افزایش دهیم. ما مایل هستیم خانه کودک هم داشته باشیم چون در آن منطقه چنین جایی نیز وجود ندارد.

چرا خانه کودک؟

خانه کودک بیشتر جنبهٔ آموزشی دارد تا نگهداری. که باید خانواده‌ها هم در جریان این تفاوت قرار بگیرند.

شما غیر از خانه کودک که می‌خواهید فعالیت اصلیتان در مدرسه باشد، چه شهریه‌ای مد نظر و چقدر به امکانات دسترسی دارید؟

ما هنوز در این خصوص فکر نکرده‌ایم اما قطعاً با توجه به اینکه تعاونی هستیم باید خدمات‌تان ارزان باشد. به خصوص اینکه در شهر ما درآمد مردم محدود است.

شما زمین و ساختمان را چگونه تهیه می‌کنید؟

سازمان تعاونی شهرکرد به ما قول همکاری، در اختیار گذاشتن امکانات و فضا و تأمین تا ۹۰ درصد هزینه‌های مالی مورد نیازمان را داده است. من بسیار خوشبین هستم.

□ خام «حاج صدر» بانوی تعاون‌گر یزدی است که سال گذشته در جلسه‌ای با حضور عده‌ای از زنان تعاون‌گر در مجتمع «راه رشد»، حاضر شد و به بازدید از مجتمع پرداخت و همین انگیزه ای شد برای او تا فعالیت‌های تعاونی «سریر آریانا» را هرچه بهتر پیگیری کند. او مهمان دیگر غرفه «راه رشد» در نمایشگاه دستاوردهای تعاونی بود. گفت‌وگو با این بانوی فعال را در ادامه می‌خوانید:

دربارهٔ نقش خودتان در تعاونی «سریر آریانا» بگویید.

من جزء اولین کسانی هستم که در تأسیس این تعاونی نقش داشتم البته باید بگویم این تعاونی بهتازگی تشکیل شده و هنوز در آغاز کار است. ما تقریباً ۱۰ ماه است کارمان را شروع کرده‌ایم.

فعالیت شما در چه حوزه‌های است و مزیت آن نسبت به اقلام مشابه در بازار چیست؟

ما با پارچه‌های رو میلی، روتختی باکیفیت عالی و طرح‌های جذاب درست می‌کنیم. متأسفانه معمولاً این اجناس در بازار با قیمت مناسب اما کیفیت بسیار بد عرضه می‌شوند و تولید بیشتر در جهت سودآوری صورت می‌گیرد. اما به نظر من وقتی کالایی با کیفیت مناسب و قیمت حتی بالا تولید و عرضه شود مصرف‌کننده با یکبار خرید متوجه ارزشمندی آن می‌شود. بنابراین اولویت فکری ما در «سریر آریانا» این است که اجناسی با کیفیت عالی به مصرف‌کننده بدهیم حتی اگر قیمت بالا برود؛ چون مخاطب بعد از مدتی توجیه می‌شود که پول را در قبال کیفیت می‌دهد. مانند زمانی که مصرف‌کنندگان اجناس چینی به این نتیجه رسیدند که با خرید اجناس بی‌کیفیت و ارزان قیمت، بیشتر ضرر می‌کنند. در نتیجه من این بنیان فکری را در تعاونی به ثبات رساندم و تولید جنس با کیفیت به اولویت همه ما تبدیل شد. در حال حاضر با سود کمتر تولیداتمان را ارائه می‌دهیم اما باور داریم که کارمان بعداً سودآور خواهد شد.

آیا شما پیش از شروع کار در تعاونی فعالیت اجتماعی دیگری داشته‌اید؟

من ۱۷ ساله بودم که ازدواج کردم و ۱۹ سالگی اولین فرزندم به دنیا آمد. چون معتقد بودم که بچه‌هایم را باید

خودم بزرگ کنم وارد جامعه نشدم. پس از ۲۰ سال زمانی که پسرم وارد دانشگاه شد خودم هم به دانشگاه رفتم و فعالیت اجتماعی را هم شروع کردم. در دانشگاه تهران برنامه‌ریزی اجتماعی خواندم و سپس تحصیلاتم را در مقطع فوق‌لیسانس رشته برنامه‌ریزی گردشگری ادامه دادم.

ارتباط تحصیلات شما با کاری که هم‌اکنون به آن مشغولید چیست؟

همسر من کتابی به نام «هفت عادت یک خانواده مؤثر» را به من معرفی کرد که خانوادگی آن را می‌خواندیم و همه گام‌ها را با هم عملی می‌کردیم. امروز آثار آن جلسات را در زندگیم می‌بینم. سال گذشته به من پیشنهاد شد گروه بانوان یزدی را تشکیل دهم. با خودم فکر کردم چطور می‌توانم در تهران بزرگ بانوان یزدی را گرد هم آورم. به سازمان‌های مردم‌نهاد مراجعه کردم و با چند جا صحبت کردم و درباره نحوه کار پرس‌وجو کردم. گفتند تشکیل گروه بستگی به این دارد که چه نوع کاری

بخواهید انجام دهید. تنها با قید یزدی بودن نمی‌توان یک عده را کنار هم جمع کرد. پس از مشورت با گروه‌ها و افراد مختلف به این نتیجه رسیدم که می‌توانم از اقوام نزدیک شروع کنم و بعد از مدتی توانستم ۸ نفر برای کتاب خواندن کنار هم بیاورم که این برای همه ما خیلی مؤثر بود و در واقع شروع کار تعاونی ما از همین حلقه فرهنگی بود.

قصد من در ابتدا تشکیل تعاونی مجموعه فرهنگی آموزشی بود که پس از بازدید از مجتمع آموزشی راه رشد انگیزه‌ام چندین برابر شد و در جلسه‌ای که داشتیم ایده‌های متنوعی گرفتیم، اما به دلیل مسائل مالی تصمیم گرفتیم تعاونی کارآفرینی تشکیل دهیم تا بعد از

تثبیت شدن و کسب درآمد مستمر سرمایه لازم برای تعاونی آموزشی را فراهم کنیم. در حال حاضر ۷ نفر هستیم. کارهای اجرائی توسط سه نفر اجرا می‌شود و فعالیت سایرین بیشتر اداری است.

مشکلی که اغلب تعاونی‌ها دارند متأسفانه اختلافاتی است که بین اعضا پدید می‌آید و گاه روند کار را مختل می‌کند. شما چطور اختلاف‌نظرهایتان را در تعاونی رفع می‌کنید؟

به نظرم راهش این است که گذشت داشته باشیم. من دائماً تذکر می‌دهم که از اختلافات جزئی که باعث کدر شدن روابط می‌شود، سریع‌تر گذر کنیم. باید طرف مقابل را درک کرد و با یک جمله‌بندی درست به تفاهم رسید. من خودم خیلی از مشکلات را به همین شیوه حل کرده‌ام و این خیلی مهم است که همان لحظه که ناراحت می‌شویم درباره آن صحبت کنیم تا ناراحتی‌هایمان جمع نشود.

شاید پیوند میان فعالیت مشترک فرهنگی و کار اقتصادی تعاونی به استمرار تعاونی شما کند.

بله. فکر می‌کنم خواندن کتاب و گفت‌وگو کردن به ما کمک می‌کند بتوانیم بهتر باهم کار کنیم و مشکلات را پشت سر بگذاریم.

اعضای تعاونی بیشتر خانم هستند یا آقایان؟

اکثراً خانم هستیم اما تعدادی آقایان هم با ما کار می‌کنند.

تشکیل شما به عنوان تعاونی چه تأثیری بر زندگی اعضا دارد؟ آیا می‌تواند عامل ایجاد تغییر و تحول باشد؟

برای ما مهم است که وضعیت اقتصادی همه اعضا بهتر شود اما فعلاً به درآمدزایی نرسیده‌ایم ولی سازوکار تعاونی این است که کارکنان علاوه بر دریافت مزد حق دریافت سود هم دارند که در حال حاضر برداشت سود نداریم. ما این ۹ ماه از جان و دل مایه گذاشته‌ایم و پای کار ایستاده‌ایم.

این هدف برگزار می‌شود که ساختار اقتصادی تعاونی را به حوزه آموزش وارد کند».

او افزود: «در ساخت تعاونی معلمان رأی برابر دارند و با سرمایه‌هایی که دارند به میدان آمده‌اند و از طرفی در خصوص آموزش هم مدعی هستند و این با بخش خصوصی که صرفاً افرادی را به خدمت می‌گیرد و ممکن است آن‌ها دغدغه آموزش دموکراتیک و مطلوب نداشته باشند، کاملاً متفاوت است. ساختار تعاونی ضمن اینکه می‌تواند مسئله صنف آموزگاران را در دراز مدت به نحو مطلوبی حل کند، هزینه‌های آموزش غیر دولتی را کاهش می‌دهد و از کالایی شدن آموزش که در پی گسترش مدارس خصوصی رخ می‌دهد، جلوگیری می‌کند».

او خاطرنشان ساخت: «متأسفانه تاکنون در کشور ما در خصوص تعاونی‌های آموزشی کاری نشده است. این همایش مبتنی بر تفاهم‌نامه‌ای است که میان دو وزارتخانه آموزش و پرورش و تعاون، کار و رفاه اجتماعی منعقد شده که در آن تصریح شده است در خصوص واگذاری مدارس دولتی به بخش غیردولتی، تعاونی‌ها می‌بایست در اولویت باشند. این تفاهم‌نامه تا این حد را پیش آمده و بخش پژوهش تعاونی فرهنگی-آموزشی راه رشد با همکاری دبیرخانه توسعه مدارس تعاونی و اتحادیه تعاونی‌های آموزشی تلاش می‌کنند با مطالعه تطبیقی مدل‌های موجود مدارس تعاونی در جهان، مدل مدرسه تعاونی را با توجه به زمینه اجتماعی-اقتصادی کشورمان تهیه کرده و در همایش ارائه کنند. ما اعتقاد داریم این نوع از مدرسه‌داری جامعه محور افق‌های روشنی در تربیت فرزندان به روی ما می‌گشاید. الگوی مدرسه تعاونی در کشورهای بسیاری تجربه شده است و این نوع از مدرسه‌داری در جهان کاملاً شناخته شده است». او در پایان سخنانش بر این نکته تأکید کرد که یادگیری مشارکتی نیز در مدرسه تعاونی به بهترین شکل اجرا می‌شود.

در ادامه سمیرامیس شاه‌اسماعیلی به نکات دیگری در خصوص مدرسه تعاونی اشاره کرد و گفت: «در ابتدا می‌خواهم بگویم تعاونی راه رشد به این دلیل ایده مدرسه تعاونی را طرح کرده است که صاحب تجربه‌ای بیست ساله در این حوزه است و نتایج قابل توجهی از سازمان کار تعاونی گرفته است. اتفاق بسیار مهمی که می‌تواند در مدارس تعاونی رخ دهد این است که کادر آموزشی و آموزگاران خودشان را صاحب کار می‌دانند بنابراین دلسوزی‌شان و حساسیت بیشتری در کارشان دارند و این موضوع بر کیفیت آموزش تأثیر بسزایی دارد».

گام دیگری در راستای مسئولیت‌های اجتماعی «راه رشد»

شاهو رحمانی و سمیرامیس شاه‌اسماعیلی دو تن از اعضای ستاد برگزاری همایش «مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی» در نشست که در آخرین روز غابیشگاه دستاوردها و توانمندی‌های تعاونی‌ها برگزار شد، ضمن معرفی همایش اهداف و محورهای آن، به بحث درباره ویژگی‌های سازمان کار تعاونی، اهمیت ترویج ساختار تعاونی در نظام آموزشی و تأثیر آن بر ارتقای کیفیت آموزش پرداختند.

شاهو رحمانی سخنانش را با چستی مدرسه تعاونی آغاز کرد و گفت: «در نظام آموزشی ما دو نوع مدرسه دولتی و غیردولتی وجود دارد که معمولاً مدارس خصوصی و غیردولتی یکسان در نظر گرفته می‌شوند. اما در میان مدارس غیردولتی، مدارس که مالکیت آن را یک نفر بر عهده دارد و مدارس که مالکیت آن را اعضای یک تعاونی بر عهده دارند یا به عبارت دیگر «مدرسه تعاونی» هستند، قابل تفکیک‌اند. حال این پرسش مطرح می‌شود که مدرسه تعاونی چیست؟ در پاسخ به این سؤال باید گفت مدرسه تعاونی یک شیوه مدرسه‌داری و در عین حال فعالیت اقتصادی است که آموزگاران را به عنوان متولیان آموزش فرا می‌خواند، سرمایه‌های آن‌ها را جمع می‌کند و در عین حال مشارکت دولت را نیز جلب می‌کند و بعضی از زیرساخت‌ها مانند زمین مدرسه را از دولت می‌گیرد. همایش «مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی» با

او افزود: «نکته دیگر در این خصوص تفاوت رویکرد آموزشی و تربیتی در مدارس تعاونی است. در اغلب مدارس خصوصی معمولاً گرایش به نخبه‌پروری وجود دارد و بیشتر بر موفقیت دانش‌آموزان در کنکور تأکید می‌شود اما در مدرسه تعاونی پرورش تمام ابعاد تحصیلی، عاطفی، روانی و ... دانش‌آموزان اهمیت دارد و برنامه آموزشی هم در این راستا طراحی می‌شود».

او افزود: «علاوه بر این ساختار تعاونی می‌تواند در ارتقای وضعیت معیشتی و اجتماعی آموزگاران نقش مهمی ایفا کند. چون در ساختار تعاونی معلمان خودشان صاحب‌کار هستند. آن‌ها سرمایه‌های خردشان را روی هم می‌گذارند و سرمایه بزرگی شکل می‌گیرد و به این ترتیب هم موقعیت اقتصادی‌شان بهبود می‌یابد و هم قدرت چانه‌زنی و گفت‌وگو به واسطه شرکت در پروسه رأی‌گیری و انتخابات که این فرآیند در نهایت به قدرت‌یابی آموزگاران منجر می‌شود».

او در پایان گفت: «از طرف دیگر آموزگاران معمولاً در اوایل میان‌سالی بازنشسته می‌شوند و مدرسه تعاونی این امکان را ایجاد می‌کند که این گروه که تجربه فراوان دارند پا به میدان بگذارند و این تجربه را به معلمان تازه‌نفس و جوان منتقل کنند و از میدان کار خارج نشوند. معلمان حق‌التدریس نیز که دغدغه امنیت شغلی دارند با عضویت در تعاونی می‌توانند به شرایط کاری پایدارتر و امنیت شغلی بیشتر دست یابند».

این نشست در غرفه تعاونی فرهنگی-آموزشی راه رشد، در حاشیه نمایشگاه دستاوردها و توانمندی‌های تعاونی‌ها که از ۹ تا ۱۳ شهریور ماه در بوستان گفت‌وگو-محل دائمی نمایشگاه‌های شهرداری تهران - به مناسبت هفته تعاون، برپا شده بود، برگزار شد.

سهام در تعاونی را دادند. در آن زمان کم سن و سال بودم و چندان ضرورتی برای عضو شدن در تعاونی نمی‌دیدم، اما اصرار همکاران باعث شد با شرایط آسان، بتوانم سهام خریداری کنم و به تعاونی وارد شوم. راه رشد برای من سرمنشأ تغییرات بزرگ و مهمی بوده و هست؛ شاید درست‌تر باشد بگویم من در تعاونی راه رشد بزرگ شدم. در این سالها، فضای کاری بسیار متنوعی را تجربه کرده‌ام. اول برای دوره کارآموزی به مهد کودک رفتم و بعد به خواست خودم یک سال آنجا ماندم چون محیط آنجا را خیلی دوست داشتم. بعد به دبستان آمدم و در تمام مقاطع غیر از اول تدریس داشتم. اکنون هم در متوسطه ۱ و ۲ مشغول به تدریس هستم.

□ چه دروسی را تدریس کرده‌اید؟

دروسی مانند علوم اجتماعی، ادبیات و علوم را تدریس داشتم اما نهایتاً بنا به رشته تحصیلی‌ام ترجیح دادم در درس علوم اجتماعی بمانم و الان هم به عنوان مسئول دیپارتمان علوم اجتماعی مشغول به کار هستم.

□ شما از تغییرات اساسی که «راه رشد» مسبب آن بوده است سخن گفتید، کمی در این خصوص بیشتر توضیح دهید.

وقتی به راه رشد آمدم متوجه شدم برخلاف فضای عمومی جامعه، اینجا خام‌ها هستند که در اکثریت قرار دارند و کارها را پیش می‌برند که این ویژگی احساس بسیار خوبی به من دست داد. با خودم فکر کردم فضای کار بیشتری برای من به عنوان یک زن وجود دارد، به علاوه اینکه تعاونی بودن اینجا هم ویژگی مهمی بود. بعدتر که عضو تعاونی شدم، احساس کردم می‌توانم وارد موقعیت‌های مؤثرتر شوم. در گفت‌وگوها، تصمیم‌گیری‌ها و موقعیت‌های مختلف که مجموعه با آن مواجه می‌شد، سهمیم بودم و این احساس تعلق را در من به وجود می‌آورد.

□ بنا به نظر و تجربه شما تعاونی به طور عام و تعاونی «راه رشد» به طور خاص‌تر، از چه ویژگی‌هایی برخوردار است؟

تعاونی جمع افرادی است که با تناسب فکری و شغلی در کنار هم قرار گرفته‌اند تا کاری را به سرانجام برسانند. من معتقدم بنای کار تعاونی از دل تاریخ‌های دورتر می‌آید. در «راه رشد» هم کارها همه بر اساس کار جمعی و فعالیت گروهی برگزار می‌شود. البته راه رشد به عنوان یک تعاونی آموزشی و فرهنگی با تعاونی‌های تولیدی و کشاورزی، متفاوت است. جنس کار اینجا فرق دارد و چشم‌انداز ما نیز در مجموعه متفاوت است، چون با آموزش دانش‌آموزان سروکار دارد. در مدرسه کیفیت کار و نوع دانش‌آموزانی که پرورش پیدا می‌کنند، اهمیت دارد. کیفیت کار آموزشی بسیار با اهمیت است.

□ شما «راه رشد» را با تعاونی‌های تولیدی مقایسه کردید، اگر این مقایسه را بین تعاونی «راه رشد» و مدارس و

«نگار قاسمی» از تجربه سال‌ها فعالیت در تعاونی «راه رشد» می‌گوید؛

تعاونی، تجربه ناب مشارکت

ندا زندی / عضو اتاق پژوهش

«من تنها در مدرسه تدریس نمی‌کنم بلکه عضو تعاونی هم هستم و این باعث احساس تعلق جدی‌تر من به راه رشد شده است»؛ این جمله «نگار قاسمی» مسئول دیپارتمان علوم اجتماعی مجتمع آموزشی «راه رشد» است. او سال‌ها پیش به عنوان معلم به «راه رشد» آمد و به پیشنهاد دوستانش به عضویت تعاونی درآمد. پانزده سال از آن روزها می‌گذرد و او همچنان با خرسندی از آن دوران یاد می‌کند و کار کردن در تعاونی «راه رشد» را متفاوت از مدارس خصوصی دیگر می‌داند زیرا معتقد است ساختار تعاونی فضای کاری متفاوتی را برای معلمان ایجاد می‌کند. او سال گذشته داوطلب شرکت در انتخابات مجمع عمومی در تعاونی بوده است تا بتواند به هیئت‌مدیره تعاونی راه یابد. با او درباره تجربه کار در تعاونی «راه رشد» و فعالیت‌های کنونی‌اش به گفت‌وگو نشستیم:

□ ضمن معرفی خودتان، از تجربه کار و سابقه حضور در «راه رشد» و ورود به تعاونی بگویید.

من پانزده سال است شاغل و عضو تعاونی راه رشد هستم. از همان سال‌های اول ورود به مجموعه، به من پیشنهاد خرید

مجتمع‌های غیردولتی دیگر که آن‌ها نیز مشغول کار آموزش هستند انحام دهیم، نتیجه چه خواهد بود؟

تعاونی‌های آموزشی نسبت به سایر انواع مدارس اهمیت و اعتبار بیشتری دارند. مدارس غیردولتی که بعد از گذشت یک یا دو سال تعطیل می‌شوند، کم نیستند، چون سرمایه‌گذار، یا سرمایه لازم و کافی برای پا گرفتن مدرسه در اختیار ندارد و یا تدبیر یک نفر، ضامن موفقیت مجموعه نبوده است. در مقابل تعاونی این حسن را دارد که به فرد متکی نیست. تعاونی یعنی گروهی از افراد که داشته‌هایشان را به لحاظی مادی و غیر مادی، با هم جمع می‌کنند و به اشتراک می‌گذارند. اگر روزی من اینجا نباشم دیگری است که این‌جا را برقرار نگه می‌دارد. در بحث تعاونی‌های آموزشی این پایداری خیلی مهم است، چون دانش‌آموزان و والدین برای نحوه تحصیل و چگونگی آن برنامه‌ریزی می‌کنند و مدارس تعاونی با پایداری می‌توانند آینده بچه‌ها را تضمین کنند. ضمن اینکه وقتی تعاونی مجتمع باشد، انسجام آن و نتیجه کار آموزشی، بسیار مؤثرتر خواهد شد. من در کلاس دهم دانش‌آموزانی دارم که از مهدکودک با هم بوده‌اند. خب اولاً روحیه مشارکت در آن‌ها بسیار بالا است، دوماً آن‌ها خودشان را عضو راه‌رشد می‌دانند.

□ در باب مزایا تحصیل در مدرسه تعاونی توضیحات‌تان موجز و مفید بود اما درباره ویژگی‌های کار در تعاونی نیز توضیحاتی برای خوانندگان ما می‌دهید؟

از دیگر مزایای کار در تعاونی این است که معلمان شاغل که عضو اینجا هم هستند، اگر در حین انحام کار با مشکلی مواجه شوند، راحت‌تر از آن چشم می‌پوشند، چون خود را عضو می‌دانند و اگر در هر پایه یک یا دو نفر احساس تعلق داشته باشند، اجازه نمی‌دهند مشکلات بر آن‌ها غلبه کند و دیگران را نیز هدایت می‌کنند. در چنین فضایی هم کار خوب پیش می‌رود و هم افراد رضایت بیشتری دارند.

□ رمز موفقیت و ماندگاری تعاونی «راه‌رشد» چیست؟

به نظرم باید شرایطی فراهم شود تا جوان‌های فعال بتوانند عضو تعاونی شوند؛ ورود فکرهای تازه به رشد مجموعه کمک می‌کند و در بین همکاران نیز حس تعلق بیشتری ایجاد می‌کند و در نهایت این حس تعلق به پایداری «راه‌رشد» کمک می‌کند.

□ مزیت تعاونی «راه‌رشد» در چیست؟

من در جاهای دیگر حتی در دانشگاه آزاد هم درس داده‌ام اما ضمانت کاری که تعاونی به من می‌دهد، در جای دیگر نداشتم. این کمک می‌کند با امنیت خاطر بیشتری به مسئله کیفیت آموزش فکر کنیم.

□ شما در مجمع قبلی نامزد حضور در هیئت‌مدیره بوده‌اید. اگر در مدرسه دیگری مشغول فعالیت بودید چنین افقی را مد نظر قرار می‌دادید که وارد عرصه‌های مدیریتی شوید؟

مایل نبودم در جای دیگری به‌ویژه در یک موسسه خصوصی، مدیر یا عضوی از هیئت‌مدیره باشم. ساختار تعاونی تفاوت بنیادی با سازمان‌های خصوصی دارد. اعضای تعاونی با هر تعداد سهم دارای حق رأی برابر هستند اما در مؤسسات دیگر این‌گونه نیست، بلکه دارایی افراد است که سهم آنان را مشخص می‌کند.

□ در تعاونی فضای رقابتی به اندازه بخش خصوصی وجود دارد؟

در تعاونی رقابت خیلی کمتر است؛ همان‌طور که من توسط همکارانم تشویق به خرید سهم و ورود به تعاونی شدم، همکاران جوان‌تر و جدیدتر را هم تشویق می‌کنم که به خرید سهم اقدام کنند، حتی وقتی می‌گویند سرمایه‌گذاری برایشان دشوار است، می‌گویم فکر کنید خودتان عضو جایی شده‌اید که می‌توانید در آن کار کنید و منشأ اثر باشید. به‌ویژه به کسانی پیشنهاد می‌دهم که بچه‌دار هستند و می‌گویم احساس کنید برای بچه‌تان پشتوانه‌ای می‌سازید. شما می‌توانید ماهانه چند هزار تومان برای فرزندتان در بانک سپرده‌گذاری کنید اما در آخر چیزی که برای فرزندتان می‌ماند فقط یک سپرده مالی است اما با سرمایه‌گذاری در یک مدرسه تعاونی، می‌توانید آینده فرهنگی بهتری برای فرزندتان بسازید.

□ همایش «مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی» آذرماه برگزار می‌شود. اهمیت این همایش برای ترویج ایده مدرسه تعاونی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

اگر این همایش باعث شناخته شدن مدرسه تعاونی و گسترش این ایده در سایر شهرها شود بسیار خوب است. تعداد مدارس تعاونی در ایران بسیار کم است و این امکان وجود دارد که این نوع مدارس نه فقط در تهران بلکه در شهرستان‌ها هم گسترش پیدا کنند. من زمانی که در جمع همکارانم از تعاونی راه‌رشد صحبت می‌کنم از همکارانی که در شهرستان‌ها تدریس می‌کنند می‌شنوم که ای کاش در شهر ما هم چنین مدرسه‌ای دایر بود. این همایش فرصت خوبی برای ارتباط با معلمان و فرهنگیان در کل کشور است. آن‌ها از ایده مدرسه تعاونی باخبر می‌شوند و من فکر می‌کنم برای بسیاری از آن‌ها این ایده قابل توجه است و آن را پیگیری خواهند کرد.

□ پیشنهادتان برای برگزاری هرچه بهتر همایش چیست؟

به نظرم خوب است که دانش‌آموزان را نیز با این همایش آشنا کنیم و از آن‌ها بخواهیم ایده‌های خودشان را در خصوص مدرسه تعاونی در قالب پوستر، نقاشی، مجله و ... به ما بدهند. آن‌ها مشغول تحصیل در یک مدرسه با ساختار تعاونی هستند و فضا را از نزدیک لمس می‌کنند و بنابراین تجربه آن‌ها می‌تواند برای کسانی که همایش را ترویج می‌کنند راهگشا باشد.

در میزگردی با حضور معلمان مجتمع بررسی شد

یادگیری مشارکتی، چالش‌ها و مزایا

ندا زندی / عضو اتاق پژوهش

با توجه به ساختار مدرسه تعاونی و اهمیت رویکرد یادگیری مشارکتی که نزدیک‌ترین شیوه آموزش به ساختار تعاونی است، «راه رشد» به تدوین، طراحی و اجرای روش‌های مناسب همت گمارد. اولین قدم در این فرآیند آشنایی و آموزش معلم‌ها با فعالیت‌های دموکراتیک در کلاس درس بود و در گام بعد مقرر شد آموزگاران در ایام تابستان با نگارش طرح درس‌های مشارکتی، محتوای دروس را به این شیوه آموزشی نزدیک کنند. در همان ابتدا چند کارگاه به همت گروه پژوهش و با کارگاه‌گردانی «شاهو رحمانی» برپا شد و معلم‌ها همگی پای میز نشستند تا برنامه‌های سال جدید خود را به این شیوه آماده کنند. این‌گونه بود که تابستان در راه رشد حال و هوای بحث و گفت‌وگو و کار مشارکتی به خود گرفت.

پرسش‌هایی همچون چابستی یادگیری مشارکتی و چگونگی اجرای این شیوه در کلاس و بسیاری از سؤالات دیگر، از جمله چالش‌هایی است که معلمان با آن مواجه هستند. برای دست یافتن به پاسخ سؤالات بهتر دیدیم که به سراغ معلمان دروس مختلف مقطع دبستان برویم و پاسخ را از آن‌ها جویا شویم. حاصل کار را می‌توانید در گزارش زیر که برآمده از یک میزگرد چندساعته در اتاق پژوهش است، بخوانید:

□ **فلاح:** چون خودمان در فضای مشارکتی درس نخوانده‌ایم، برای آموزش آن باید با تلاش جدی‌تری وارد میدان شویم

«سارا فلاح» از معلمانی است که سال‌ها در مجتمع «راه رشد» به عنوان آموزگار درس علوم فعالیت داشته است. او که به شدت در زمینه یادگیری مشارکتی کنجکاو بوده، تحقیقات زیادی در این خصوص انجام داده و اکنون معتقد است برای انجام پروژه یادگیری مشارکتی در مدرسه باید از آموزش خود معلم‌ها شروع کرد. او در خصوص مشکلات یادگیری مشارکتی گفت: «به نظر من چون ما خودمان در فضای مشارکتی درس نخوانده و چنین تجربه‌ای را در سنین کم کسب نکرده‌ایم قطعاً اجرای آن برایمان کمی سخت است».

او درباره برداشت خود از این شیوه ادامه داد: «برداشت من از این شیوه آموزشی این است که بچه‌ها خودشان حضور کاملاً فعال در روند آموختن دارند و من فقط به عنوان هدایتگر در کلاس حاضر هستم. تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در یادگیری مشارکتی، تعیین‌کننده است بنابراین این روش با قاعده‌های مشخص و یکسان پیش می‌رود بلکه باید گونه‌ای از نظم را در کلاس سامان داد که هم به آشفته‌گی منجر نشود و هم انعطاف‌پذیر باشد».

□ **زارع‌نژاد:** آموزش مشارکتی مربی را از فضای دیکتاتوری دور می‌کند

«حمید زارع‌نژاد» مربی ورزش دبستان پسرانه نیز گفت: «یک سال است به راه رشد آمده‌ام؛ سال پیش برنامه جامعی در گروه ورزش ارائه دادیم. ما در ورزش دو رویکرد کلی داریم که معمولاً در آن مربیان یا استراتژیست می‌شوند یا تاکتیک‌گرا. دسته اول کسانی هستند که برنامه‌های بلندمدت دارند و دسته دوم اشاره به کسانی دارد که برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت دارند. در آموزش دوره دبستان ما بیشتر به مربیان استراتژیست با برنامه‌های بلندمدت نیازمندیم. از طرفی ورزش با تمام مهارت‌ها ارتباط دارد».

او معتقد است: «آموزش مشارکتی مربی را از فضای دیکتاتوری دور می‌کند و دانش‌آموزان بر اساس اطلاعات ثبت‌شده‌ای که ما قبلاً به آن‌ها داده‌ایم پیش می‌روند و هر جلسه خودشان باعث پیشرفت خودشان می‌شوند. ما می‌توانیم از این شیوه به عنوان کار گروهی (team work) هم یاد کنیم که معمولاً در ورزش بیشتر از این اصطلاح استفاده می‌شود. دانش‌آموزان در این فضا از همدیگر نظم می‌آموزند و کلاس را اداره می‌کنند و مربی فقط نقش هدایت‌کننده و تسهیل‌گر را به عهده دارد. او فقط نقش‌ها و اهداف را می‌گوید و ورزشکاران خودشان آن‌ها را دنبال می‌کنند».

او افزود: «در زمان ما همیشه معلم‌ها بیرون از سالن بودند و ما خودمان بازی و ورزش می‌کردیم. تا اینکه من به انگلستان

رفتم و دیدم که آموزش در آنجا کاملاً متفاوت است. در آنجا می‌گویند این موبایل است بلکه یک موبایل را به اجزای ریز تقسیم می‌کنند ولی زمان اجرای کار، خط و مشی مشخص به دانش‌آموزان نمی‌دهند و آن را به عهده خود فرد می‌گذارند و بعد امتیاز می‌دهند. تقسیم کار و کوچک کردن آموزش، فضا دادن به دانش‌آموز و اینکه از او بخواهیم اهدافش را اجرایی کند، همگی از ابعاد یادگیری مشارکتی است. ما در درس ورزش برای این منظور در مرحله نخست استعدادیابی ورزشی می‌کنیم تا ببینیم چه کسانی می‌خواهند ورزش کنند و چه کسانی می‌خواهند داور باشند، آنالیز کنند و حتی تشویق‌کننده دیگران باشند. بعد بر اساس این تقسیم‌بندی، با آن‌ها فعالیت را شروع می‌کنیم».

زارع‌نژاد ادامه داد: «به نظرم یادگیری مشارکتی به شدت وابسته به زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان است؛ مثلاً ممکن است این شیوه یادگیری در جایی که بچه‌ها عادت به حرف زدن و شنیده شدن ندارند، کمتر موفق باشد و کلاس درس را به آشفته‌گی بکشاند اما در یک زمینه فرهنگی قوی‌تر که نظر دانش‌آموز در خانواده خودش شنیده می‌شود، در مدرسه هم می‌تواند خود را با نظم مشارکتی هماهنگ کند. در شیوه‌های آموزشی کشورهای دیگر هیچ‌وقت برای بچه‌ها ته خط را مشخص نمی‌کنند یا به اصطلاح Dead line نمی‌گذارند. در شیوه یادگیری مشارکتی هم باید کنترل کیفی بچه‌ها را در نظر داشت. مثلاً در یادگیری ادبیات قرار نیست دانش‌آموزان تبدیل به حافظ یا مولانا شوند بلکه فقط باید ادبیات را درک کنند و بتوانند از آن لذت ببرند».

□ **فولادپور:** یادگیری مشارکتی به بچه‌ها می‌گوید می‌توان طور دیگر هم به مسائل نگاه کرد

«سیما فولادپور» که چهارمین سال فعالیتش را در راه رشد می‌گذراند، درباره یادگیری مشارکتی معتقد است: «در این شیوه یادگیری طی یک فرآیند صورت می‌پذیرد. به علاوه در این روش دیگر معلم همه چیز را نمی‌داند و همه چیز توسط او دیکته نمی‌شود بلکه به بچه‌ها این امکان داده می‌شود که با استفاده از تخیل خودشان به پاسخ‌های احتمالی نزدیک شوند؛ مثلاً در حوزه دروس علوم انسانی به بچه‌ها گفته می‌شود که همه چیز جواب یکسان و قطعی ندارد. مثلاً یک کلمه فقط یک معنی مشخص و یک کاربرد ندارد. یادگیری مشارکتی به بچه‌ها می‌گوید می‌توان طور دیگر هم به مسائل نگاه کرد و خیلی چیزها هست که ممکن است به ذهن آن‌ها برسد و درست هم باشد و بنابراین فقط نباید منتظر بود که از زبان معلم آموزش یک‌سویه دریافت کرد».

او درباره چالش‌های این طرح و نگارش طرح درس به این شیوه افزود: «سال گذشته سعی کردیم در کلاس برخی از فعالیت‌ها را طوری طراحی کنیم که حضور بچه‌ها پررنگ‌تر باشد، اما امسال به‌طور برنامه‌ریزی شده و روشن‌تر به عملیاتی کردن ایده یادگیری مشارکتی پرداختیم. به‌طور مثال از طرح درس‌نویسی شروع کردیم؛ هرچند لازمه یادگیری مشارکتی نوشتن طرح درس نیست اما بهتر است که با نگارش طرح درس‌ها معلم بداند که از کجا شروع و بحث را در کجا به پایان برساند. خبر در چنین شرایطی اگر کلاس برای بچه‌ها جذاب باشد خودشان با معلم همراه می‌شوند و در غم کارها با او همکاری خواهند کرد».

او تفاوت در دیدگاه میان خود و والدین و حتی گاه برخی از همکاران را یکی دیگر از چالش‌های یادگیری مشارکتی می‌داند و معتقد است: «اینکه ما نمی‌خواهیم بچه درنهایت به یک حافظ طوطی‌وار لغات و دروس تبدیل شود، بلکه می‌خواهیم او با لذت به آموختن برخی چیزها بپردازد با اینکه هم بچه معنی کلمه را بفهمد و درک کند و هم تست بزند جور در نمی‌آید. به نظرم باید نشست‌های توجیهی برای خانواده‌ها برگزار شود و برای آن‌ها دقیقاً توضیح داده شود که هدف از اجرای این سبک یادگیری چیست».

□ گلچین فر: در اجرای یادگیری مشارکتی به درس فارسی نباید مثل ریاضی یا علوم نگاه کرد

«سارا گلچین‌فر» معلم درس فارسی پایه چهارم دبستان نیز گفت: «به درس فارسی نباید مثل ریاضی یا علوم نگاه کرد. مثلاً می‌گویند سرفصل بدهید اما اصلاً در فارسی این معنا ندارد چون هر بخش از روان‌خوانی تا واژه‌آموزی و... اهداف مجزا و متفاوتی دارند. درک این شیوه آموزشی نیاز به کار و گفت‌وگو دارد یادگیری مشارکتی از این جهت می‌تواند بسیار مفید باشد».

او تفاوت در دیدگاه میان خود و والدین و حتی گاه برخی از همکاران را یکی دیگر از چالش‌های یادگیری مشارکتی می‌داند و معتقد است: «اینکه ما نمی‌خواهیم بچه درنهایت به یک حافظ طوطی‌وار لغات و دروس تبدیل شود، بلکه می‌خواهیم او با لذت به آموختن برخی چیزها بپردازد با اینکه هم بچه معنی کلمه را بفهمد و درک کند و هم تست بزند جور در نمی‌آید. به نظرم باید نشست‌های توجیهی برای خانواده‌ها برگزار شود و برای آن‌ها دقیقاً توضیح داده شود که هدف از اجرای این سبک یادگیری چیست».

□ سلیمی: یادگیری مشارکتی حاصل تعامل معلم و دانش‌آموز است

«مرتضی سلیمی» از سال ۸۸ وارد راه رشد شده و اکنون مسئول دپارتمان ریاضی دبستان است. او پیش از این طرح درس مشارکتی را در کلاس‌های درس ریاضی اجرا کرده است. این معلم ریاضی درباره تجربه خود گفت: «ما طی سال‌های گذشته شیوه یادگیری مشارکتی را تحت عنوان کارگاه ریاضی اجرا کرده‌ایم؛ به این ترتیب که فعالیت‌ها به صورت گروهی، طراحی، اجرا و مشکلات آن شناسایی و مشخص شده است. یادگیری مشارکتی مسئله جدیدی نیست. در این شیوه، آموزش یک طرفه نبوده و این‌طور نیست که معلم فرستنده و دانش‌آموز گیرنده باشد. نقش دانش‌آموزان در این شیوه پررنگ‌تر و همکاری آن‌ها در پروسه آموزش بیشتر می‌شود. یادگیری مشارکتی وضعیتی تعاملی است که طی آن معلم‌ها نیز مسائل جدیدی می‌آموزند».

سلیمی درباره اجرای این شیوه آموزشی در خصوص درس ریاضی خاطرنشان ساخت: «در کلاس ریاضی یک سری درس‌ها کاربردی هستند و یک سری درس‌ها محاسباتی به این معنی که دانش‌آموز باید خودش به‌تنهایی محاسبات را یاد گرفته و حل کند. با این حال ما هر دو درس را در گروه‌ها ترکیب می‌کنیم. به‌عنوان مثال عملیات محاسبه تقسیم را به بچه‌ها می‌آموزیم و سپس در گروه‌ها از آن‌ها می‌خواهیم یک کیک را با هم‌شاگردی‌های خود به‌طور مساوی تقسیم کنند».

سال مشارکت

گزارشی از نخستین روز ماه مهر؛

وقتی زنگ‌ها به صدا درمی‌آیند

صدای زنگ مدرسه در هیاهوی جیغ و فریاد بچه‌ها گم می‌شود. امسال زنگ مدرسه را با نام سال مشارکت نواختند. مهربانی است که فضای مدرسه را پر می‌کند و معلمانند که با لبخند به استقبال بچه‌ها می‌روند. فرقی نمی‌کند سال بالایی شده باشند و یا روز نخست مدرسه را آغاز کنند، همه پر از هیجان شروع سال جدید هستند.

به سیاق هر سال «راه رشد» پیش از آغاز سال تحصیلی مهمانانی برای نواختن زنگ مهر دعوت کرد؛ به علاوه تزئین کلاس و رنگ‌آمیزی آجرهای قرمز دیوار تا به صدا درآمدن زنگ مدرسه همه تلاش‌هایی بود که صورت گرفت تا ماه مهر با شادی و زیبایی آغاز شود. در ادامه گزارش کوتاهی از اتفاقات این روز را می‌خوانید:

□ دست‌های پر هنر لوریس چکناواریان

می‌گویند هنر از قلب آدمی برمی‌خیزد و برای هنرمند بودن باید مهربان بود، اما بعضی از هنرمندان آنقدر مهربانند که آدم غیبداند کدام باعث دیگری شده است. لوریس چکناواریان از جمله آنهاست. با لبخند وارد شد و زنگ مدرسه دخترانه را به صدا درآورد. البته چند کلمه‌ای هم برای بچه‌ها سخن گفت اما آنقدر صدا زیاد بود که تقریباً چیزی به گوش نمی‌رسید. این موسیقیدان پس از نواختن زنگ به همراه تعدادی از مسئولان مدرسه از مجتمع راه‌رشد بازدید کرد.

محیط جدید بود و در ضمن باورشانی شد ساختمانی به این خوبی برایشان مهیا شده باشد. بسیاری از بچه‌ها والدین شهریور ماه به مدرسه سر می‌زدند و با دیدن میزان کار، باورشانی شد مدرسه به این زودی‌ها پذیرایشان شود. سخنران مراسم بازگشایی مدرسه، آقای بهمن اصلاح‌پذیر بود. بسیاری از دانش‌آموزان ما ایشان را به عنوان یکی از مفاخر ریاضی کشور می‌شناختند. آقای اصلاح‌پذیر در سخنان خود سعی کرد تصویری از فضای علمی مدرسه و آینده بچه‌ها ترسیم کند و بگویند هر دانش‌آموز در هر زمینه‌ای تلاش کند مدرسه با تمام قوت به او کمک کرده و راه را برای رسیدن به موفقیت برایش هموار خواهد کرد».

□ نواختن زنگ دبیرستان دخترانه با همراهی معاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

به دنبال تلاش‌های صورت گرفته برای ترویج مدرسه تعاونی و توجه به اهمیت تعاونی‌های آموزشی، حمید کلانتری، معاون وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی به مدرسه آمد تا زنگ دبیرستان دخترانه به دست او به صدا درآید. او در سخنانی کوتاه بر اهمیت تعاون برای دانش‌آموزان تأکید کرد.

□ میزبان جدید پذیرای دانش‌آموزان دبیرستانی

بالاخره پس از ماه‌ها کار و تلاش بی‌وقفه و مستمر ساختمان جدید «راه‌رشد» کامل شد تا به این ترتیب میزبان پسرانی باشد که می‌خواهند بخشی از سالهای مهم زندگی و البته آینده خود را در «راه‌رشد» بسازند.

نیما بارچی-مدیر متوسطه پسرانه- درباره واکنش دانش‌آموزان نسبت به مدرسه جدید می‌گوید: «روز نخست مهر بچه‌ها با احتیاط وارد مدرسه می‌شدند.

و رفاه اجتماعی استان تهران و جمعی دیگر از مدیران و همچنین مؤسسان تعاونیه‌های عضو اتحادیه تعاونیه‌های فرهنگی-آموزشی استان تهران حضور داشتند.

در این مراسم حمید کلانتری با اشاره به اینکه تعاونی یک مجموعه به هم پیوسته است بیان داشت: «اعضای تعاونی پایه‌های آن هستند. هر عضو نقش مهمی در شکلگیری تعاونی و هر تعاونی نقش مهمی در تشکیل اتحادیه تعاونیه‌ها دارد و اینها همگی با همفکری و همدلی از طریق شبکه پدید می‌آیند و مطابق با یکی از اصول هفتگانه تعاون یعنی اصل همکاری بین تعاونیه‌ها فعالیت میکنند».

او در ادامه سخنان خود، اتحادیه تعاونیه‌ها را مجموعه‌ای از چند مجموعه که دارای مرامنامه و اهداف مشخص هستند قلمداد کرد و افزود: «این اتحادیه که مراحل ثبت خود را به اتمام رسانده است باید به مرحله عمل برسد تا اهداف خود را محقق کند».

وی همچنین گفت: «با توجه به اینکه توسعه تعاون و ارائه خدمات باید به فرهنگ عمومی جامعه تبدیل شود، نیاز کنونی جامعه ما گسترش فعالیت تعاونیه‌ها است».

این مقام مسئول، تعاون را رقابتی سالم توأم با رفاقت، همفکری، مشارکت و استفاده از امکانات بالقوه در جایجای کشور دانست و گفت: «به مدد تعاون میتوان کارهای بزرگی انجام داد. نمونه‌های از این همکاری را هر ساله در برگزاری بزرگترین مراسم ارزشمند جهان یعنی روز عاشورا میتوان مشاهده کرد که با استفاده از فرهنگ تعاون و مشارکت مردمی صورت می‌گیرد».

کلانتری در ادامه با تأکید بر اهمیت تعاونیه‌های آموزشی در توسعه فرهنگ تعاون خاطرنشان ساخت: «با پایه‌گذاری و نهادینه کردن فرهنگ تعاون در مدارس، آینده‌سازان کشور عزیزمان کار جمعی را یاد می‌گیرند و در آینده به رشد اقتصادی کمک خواهند کرد».

معاون امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با تأکید بر اینکه اتحادیه‌ها میبایست با برگزاری جلسات همانندیشی و همفکری بهره‌وری را بالا ببرند، گفت: «با هدف توسعه و گسترش تعاونیه‌های آموزشی در سال جاری ۱۰۰۰ تعاونی آموزش گروهی در سطح کشور تشکیل خواهد شد یعنی در هر استان بیش از ۳۰ تعاونی به وجود خواهد آمد که برگزاری همایش «مدرسه تعاونی، اقتصاد مشارکتی» در همین راستا برگزار میگردد».

در ادامه مراسم احمد لطفینژاد، لازمه کار جمعی و تعاونی را ایمان و اعتقاد دانست و بیان داشت: «با ایمان و اعتقاد

همزمان با آغاز سال تحصیلی جدید؛

آغاز به کار اتحادیه تعاونی‌های فرهنگی-آموزشی استان

مراسم آغاز فعالیت نخستین اتحادیه تعاونیه‌های فرهنگی-آموزشی کشور در استان تهران همزمان با آغاز سال تحصیلی جدید در مجتمع آموزشی «راه رشد» برگزار شد.

در این مراسم حمید کلانتری- معاون امور تعاون وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی- حمدالله رستمی- مدیر کل دفتر آموزش، ترویج و تحقیقات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی- احمد لطفی نژاد- مدیر سابق اداره تعاون، کار

عمیق به دین و اسلام اصیل مراسم بزرگی مثل عاشورا و اربعین برگزار می‌گردد. برای پیشرفت کشور هم باید بستر تعالی تعاونیها را با ایجاد ایمان و اعتقاد به تعاونی فراهم کرد و با معرفی الگوهای موفق همچون تعاونی راه رشد و اتحادیه تعاونیهای فرهنگی، آموزشی استان تهران، مصداقهای عملی کار مشارکتی و تعاونی را به دانشآموزان یاد داد زیرا مهمترین راه برای تحقق اقتصاد مقاومتی توسعه فرهنگ تعاون است».

لطفینژاد با اشاره به جمعیت سیزده و نیم میلیون نفری دانشآموزان کشور گفت: «این عزیزان وارد مدارس شدند تا علمآموزی کنند و در آینده ایران عزیزمان اثرگذار باشند. امید است با برنامه‌ریزی و فعالیت تعاونیهای آموزشی، فرهنگی شرایط برای حضور بیشتر و مؤثرتر دانشآموزان در رونق اقتصادی فراهم شود تا تصدی دولت در این بخش کمتر شده و چابکتر بتواند برنامه‌ریزی، نظارت، هدایت و حمایتهای خود را به انجام رساند».

معصومه روحانی پور، مدیرعامل این اتحادیه نیز گفت: «اتحادیه تعاونیهای فرهنگی، آموزشی استان تهران با همکاری و مساعدت هفت مدرسه غیردولتی تعاونی در خرداد ماه ۹۵ تأسیس شد. بتردید اتحاد که به معنای تلاش جمعی برای اهداف مشترک است در هر زمینه‌ای میتواند در زندگی بشر از اهمیت و کارایی منحصر به فردی برخوردار باشد و می‌بایست برای پیشبرد صحیح و سریع برخی امور، به این مهم تن داده و به آن سوی حرکت خود».

او ادامه داد: «هدف از تشکیل این اتحادیه تأمین نیازهای مشترک فرهنگی، آموزشی و اقتصادی اعضای آن و کمک به تحقق آن است. نکته مهمی که باید مورد توجه قرار داد جایگاه قانونی و حقوقی اتحادیه است. این شخصیت حقوقی به اتحادیه اجازه میدهد بتواند با سازمانها و نهادهای تصمیمگیرنده با حفظ جایگاه قانونی خود ارتباط داشته باشد. بنابراین وجود اتحادیه میتواند منافع اعضای خود را با قدرت بیشتری پیگیری نماید امیدوارم در آینده‌های نه چندان دور شاهد جایگاه و منافع واقعی خود باشیم».

یکدیگر دارد؟ کجای این تقابل همیشگی میان پدران/پسران و مادران/دختران می ایستد؟ جایگاه خود به عنوان مربی را در تربیت هر دوی این نسل ها چگونه تعریف می کند؟ چه نگاهی به فن آوری و رسانه دارد و تا چه اندازه می خواهد نفوذ آن را در کار آموزش بپذیرد؟ دقیقاً انتظار دارد چه خصلت ها و منش هایی را در دانش آموزان نهادینه کند و اولویت هایش در تربیت دانش آموزان برای شرکت در حیات مدنی و سیاسی کدام ها هستند؟ مواجهه اش با فضاهای مجازی که امروزه بخش عظیمی از زندگی اجتماعی کودکان و نوجوانان در آن می گذرد، چگونه است؟

مجموعه ای از این پرسش ها در کنار ضرورت تاریخی بازنگری در خود و لزوم نگاه به آینده و پیدا کردن نقش و جایگاه یک مجموعه بزرگ در یک اجتماع در حال تغییر در کنار نیازها و مراجعات اولیا برای آموزش های متناسب با واقعیت های جدید و ضرورت نگاه کردن و تعیین تکلیف در برابر حیطه های نوظهور اجتماعی و از همه مهم تر نیازها و انتظارات نسل تازه کودک و نوجوان، راه رشد را مثل هر متولی دیگری در آموزش واداشته است که خط مشی و اصول کلی تربیتی خود را به شکلی اندیشیده و منسجم ارائه کند.

تفکر و آرمانی که در فضای این پرسش ها و گفت وگوها سر برآورد، در مجموعه ای از قدیمی ها و تازه آمدگان این آرزو را به وجود آورد که راه رشد باید یک مانیفست و اعلامیه آموزشی داشته باشد که مجموعه تمام این دغدغه ها و آرمان ها و نگرانی ها و در عین حال امید به آینده را در خود بازتاب دهد. این مانیفست باید تمام محورهای کلی آموزش را آن گونه که این مدرسه به آن می اندیشد در مجموعه ای از اصول کلی یادگیری خلاصه کند.

طبیعتاً این مانیفست می بایست واقعیت ها و دستاوردهای موجود و تجربه های گذشته این مجموعه را با دستاوردهای جدیدتر مدرسه ترکیب می کرد و از این ترکیب، امکان هایی جدید و بلندپروازانه و جسورانه برای آینده خلق می کرد.

سند جدید می بایست استراتژی های جدید را به قانون و شیوه نامه آموزشی و تربیتی تبدیل می کرد که برای تمام دانش آموزان و اولیا و مربیان آن ها قابل ارجاع و استناد باشد و به گونه ای باشد که روح کلی حاکم بر تمام فرایندهای آموزشی را ترجمه و تفسیر و هدایت کند.

این کار در وهله اول نیازمند کارگروه های مطالعاتی جدی بود که بتوانند سرخط های اصلی را یافته و بر روی آن ها پژوهش و مطالعه کند. گروه پژوهش باید طیف متنوعی از افراد را گرد می آورد که هم تجربه مدیریتی داشته باشند و هم با کار نظری آشنا باشند و هم از تجربه آموزشی برخوردار باشند.

بازنگری سند چشم انداز مجتمع فرهنگی-آموزشی راه رشد

شاهو رحمانی / عضو اتاق پژوهش

کار بازنگری سند چشم انداز مجتمع از یک سال پیش در گروه پژوهش مجتمع راه رشد با این ایده آغاز شد که برای گام نهادن در راه های نو و به دست آوردن افق های تازه تر در کار آموزش پیش از هر چیز به یک نقشه راه و تعریف دقیق عملیاتی از کارها نیاز داریم. محرک اصلی فکر کردن به چشم انداز کلان و نوشتن سند راهبردی درواقع این پرسش بود که راه رشد چگونه دانش آموزانی را می خواهد تربیت کند؟

مدیران ارشد راه رشد به این نکته واقف بودند که میراثی که به آنان رسیده است نکات ارزشمند و ستودنی بسیاری دارد و تاریخ غنی و تلاش های گذشتگان در برپایی و پایایی این مجموعه باید ارج نهاده شود. اولاً باید این تاریخ را روایت کرد تا آنچه ما را به اینجا رسانده است خودآگاه شود و به زبان بیاید و امکان های پیدا و پنهان آن کشف شود؛ ثانیاً بتوان از این گذشته، برای نقد خود آن و گشودن راه های جدید استفاده کرد. طبیعتاً بهترین پرسشی که هر ساختار آموزشی را با واقعیت های خود روبرو می کند این است که برای تربیت نسل های جدید چه فکر نویی در سر دارد؟ خود را در کدام نقطه از حرکت تاریخ اجتماعی اش می بیند؟ تصورش از نیروهای تأثیرگذار در میدان سیاسی و اجتماعی پیرامونش چیست؟ چه مبنایی برای نگرستن به ارتباط دائم دگرگون شونده نسل ها با

فرایند بازنگری تا تدوین سند جدید و عملیاتی کردن آن در سه مرحله کلی توضیح داده خواهد شد:

(الف) دوره‌های مدیریت تحلیل سیستم

(ب) بازنگری و تدوین

(ج) اجرای سند

(الف) گام اول از آن رو ضروری می‌نمود که عملیاتی کردن هر سند و تعیین گام‌های اجرایی کوتاه‌مدت و بلندمدت آن مستلزم تصور دقیق از فضای کلان مدیریتی یک نهاد و ربط و نسبت ارکان آن نهاد با یکدیگر و ارتباط لایه‌های مدیریتی، میانی و خرد یک مجموعه، و نیز افق‌های اقتصادی و ارتباط‌های بیرونی و ... است. بدون درک درست از این فضای می‌توان اساساً برای اجرایی شدن هیچ چیز تضمینی به دست داد و نتیجتاً تدوین سند چشم‌انداز آموزشی و هر نقشه راه دیگری به شعارنویسی صرف بدل خواهد شد.

بنابراین در نخستین گام اعضای گروه پژوهش و چند تن از اعضای هیئت مدیره در یک کلاس مدیریت تحلیل سیستم با اصول کلی تدوین سند چشم‌انداز آشنا شدند و در سلسله کارگاه‌هایی که در این زمینه تشکیل شده بود شرکت کردند تا بتوانند نقشه مدیریتی مدرسه، ضعف‌ها و قوت‌های مدرسه را در هر حوزه، مخاطبان، بازارهای جدید، وضعیت رقبا را از منظر مدیریت کلان در نظر بگیرند تا بتوانند جایگاه سند آموزشی را در درون این ساختار به درستی جایابی کنند.

محصول این کارگاه‌ها به دست آوردن تصور دقیقی از توان و ظرفیت‌های مجتمع راه رشد برای یک تحول آموزشی و پیدا کردن فرصت‌های موجود برای عملیاتی کردن آن به شکل واقع‌بینانه و نگارش چندین سند آزمایشی و مقدماتی بود.

(ب) در گام دوم الگوهای موجود از کارهای آموزشی موفق در مدرسه (از جمله گروه‌های جدید در مدرسه و دستاوردهای آنان و کارهای شاخص انجام‌شده در زمینه فوق برنامه‌ها) بررسی توان و ظرفیت نیروی انسانی و مربیان برای ایجاد یک تحول آموزشی به بحث گذاشته شد. به این منظور از آغاز کلید خوردن طرح کارگاه‌هایی برای معلمان برگزار شد که دانشی مرتبط با شیوه‌های نوین آموزشی را به آن‌ها بدهد و پس از تدوین سند این امکان را به مدرسه بدهد که از نیروهایش بخواهد اصول سند را در درس‌های خود در تمام مقاطع اعمال کنند. بنابراین کارگاه‌های طرح درس نویسی به شیوه انتقادی-مشارکتی در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ برگزار شد. پیش‌بینی این بود که این کارگاه به مدرسه کمک کند پس از تدوین سند نیروی انسانی آماده‌تری برای اجرای بندهای سند در مواد مختلف آموزشی داشته باشد.

گام دوم در این مرحله فراهم کردن پشتوانه نظری سند آموزشی بود که مستلزم مطالعه در ساختارهای آموزشی نوین و فلسفه‌های تعلیم و تربیت بود که جامع‌ترین ساختارها و اصول و کلان‌ترین دیدگاه‌ها را به ما معرفی کند. این مطالعه و پژوهش ما را قادر می‌ساخت که راه خود را در میان بحث‌های دراز دامن درباره خصوصیات بی‌شماری که برای دانش‌آموز مطلوب در نظر داشتیم گم نکنیم و بتوانیم هر دسته از این ویژگی‌ها را در آینه یک یا چند اصل یادگیری ببینیم. درواقع باید می‌توانستیم اهداف خردتر را در اصول یادگیری بگنجانیم. اصولی که این اطمینان را به ما می‌داد که آن ویژگی‌ها یا حیطه‌های رفتاری را برآورده خواهد کرد. باید به چند اصل مشخص یا چند بند قاطع دست پیدا می‌کردیم که اولاً تقلیدی و گریته‌برداری صرف نباشند و تنها کلکسیونی از انواع روش‌های ناهمگون و نامنسجم نباشند؛ ثانیاً برآمده از وضعیت مشخص تاریخی ما و منطبق بر شرایط ملموس مان باشند و ثالثاً از معقولیتی برخوردار باشند که به آموزشگر ما این پیغام را بدهد که نه چیزی دور از دسترس و نظریه صرف که اصولی برآمده از شرایط واقعی و امکان‌های در دسترس ما هستند و بنابراین می‌توان آن‌ها را در حیطه‌های مختلف آموزشی اعمال و اجرا کرد.

به این منظور پیش از رسیدن به گام‌های اجرا لازم بود تعریف عملیاتی هر یک از این اصول در سند گنجانده شود تا در دسترس مخاطبان خاص ما یعنی مربیان و آموزشگران باشد تا پیش از پیاده کردن آن‌ها در زمین واقعی تعریف‌هایمان از این مفاهیم را به یکدیگر نزدیک کرده باشیم و تنها به این بسنده نکنیم که همه ما فهمی از این اصول داریم.

بنابراین پس از مقدمه‌ای که به حالت خطابی و انگیزاننده تنظیم شده بود و دربردارنده کلیدی‌ترین حرف‌های راه رشد و آرمان‌هایش در خصوص آموزش بود و نیز پس از اصول یادگیری، تعریف عملیاتی هر اصل و ضرورت و چرایی کاربرد آن در آموزش آمده بود تا میان مانیفست و آخرین مرحله یعنی نوشتن طرح درس توسط معلمان بر اساس بندهای سند، یک حلقه میانی ضروری دیگر یعنی واگشایی و توضیح مفصل‌تر بندها نیز آمده باشد.

(ج) مرحله پایانی و شاید بتوان گفت مهم‌ترین بخش کار که دقیقاً باید سنگ محک و عیار تمام این تلاش‌ها نامیده شود، نزدیک کردن این اصل‌ها به آموزش واقعی و زنده در کلاس درس بود. به این منظور می‌توانستیم تنها به محتوای سند و تعریف‌های عملیاتی، بسنده کنیم و امیدوار باشیم که هر آموزشگر خود، دست به تفسیر آن بزند و آن را با توجه به محتوا و الزامات درس خود به کار ببرد. هرچند در نهایت، در این مسئله تردید نداریم آموزشگری که با دانش‌آموز ارتباط رو در رو

کارگاه‌هایی که برای تمرین این نحوه نگاه به نوشتن طرح درس در خرداد سال ۹۵-۹۶ برگزار شد مخاطبان گسترده‌ای داشت و ثمره عملی آن مرور چندباره سند و نوشتن طرح درس‌های بسیار زیادی تقریباً در تمام مواد آموزشی در اکثر گروه‌های آموزشی بود.

نمونه‌ای از طرح درس مطابق با سند آموزشی راه رشد در پایان این مقاله آورده می‌شود:

و دائمی دارد شایسته‌ترین فرد برای تفسیر اصول است و این تفسیر در نهایت توسط او اتفاق خواهد افتاد؛ با وجود این لازم بود قالب یا فرم واحدی برای نوشتن طرح درس آماده شود که اصول سند را در خود گنجانده باشد و از یک منطق و ترتیب مشخص پیروی کند. در غیر این صورت بیم آن می‌رفت تفسیر و اجرای هم‌زمان آن با سلیقه‌های مختلف یک آشوب واقعی پدیدآورد و حتی اهداف بسیار ساده‌تر ما نیز در این ناهماهنگی از دست برود. این قالب طرح درس به آموزشگران این امکان را می‌دهد که سند را نه به عنوان یک شعارنامه یا قانونی که در صورت لزوم باید به آن رجوع کرد بلکه به عنوان یک جریان منظم هرروزه در رفتن به سر کلاس اجرا و تفسیر کنند.

این قالب طرح درس دو هدف را برآورده می‌کند: اولاً به جای تقویم آموزشی و گنجانیدن تیترا فصل‌های کتاب در زیر هفته‌های سال تحصیلی از آموزشگران می‌خواست گام‌های اجرایی خود را از پیش و با تفصیل بیشتر و در انطباق با اصول سند بنویسند و نقشه کاملی از کلاس درس خود به مخاطب بدهند و ثانیاً دانش خود را بر اساس یک منطق جدیدتر از یادگیری دوباره بازبینی کنند و ای بسا دوباره بسازند.

ماه:	جلسه: 5	تاریخ: 95/10/04 الی 95/10/15	بخش یا فصل: 8	صفحه: 61	زمان کلاس: 80 دقیقه	تعداد دانش آموز: -
عنوان یا موضوع درسی: کارها آسان می‌شود 1		محتوای درسی: اهرم و انواع آن				
کلی		کاربرد ماشین‌ها در زندگی روزانه				
جزئی		1- آشنایی با مفهوم تیرو و اثرات آن 2- آشنایی با مفهوم کار و روش محاسبه‌ی آن 3- آشنایی با قسمت‌های اصلی اهرم 4- بررسی انواع اهرم‌ها 5- بررسی انواع اهرم و روش کمک اهرم‌ها 6- آشنایی با چگونگی برقراری تعادل در اهرم‌ها				
اهداف یادگیری		1- مفهوم تیرو را می‌داند. (حیطه شناختی) 2- می‌تواند در فعالیت‌های روزانه اثرات تیرو را تجزیه و تحلیل کند. (حیطه شناختی) 3- مفهوم کار و روش محاسبه‌ی آن را می‌داند. (حیطه شناختی) 4- قسمت‌های اصلی و انواع اهرم را می‌شناسد. (حیطه شناختی) 5- با توجه به کاری که می‌خواهد انجام دهد اهرم مناسب آن را انتخاب می‌کند. (حیطه شناختی) 6- توانایی برقراری تعادل در اهرم‌ها را دارد. 7- نتایج کاوشگری گروه را بیان می‌کند. (حیطه شناختی) 8- در گروه هنگام انجام آزمایش بررسی انواع اهرم‌ها و برقراری تعادل در اهرم مشارکت دارد. (حیطه مهارتی) 9- در هنگام انجام آزمایش مبحث اهرم تظافت را رعایت می‌کند. (حیطه عاطفی)				
روش تدریس (توع و دلیل بکارگیری)		چیک سای 2- پژوهش گروهی				
پرسش انتقادی یا بنیادین طرح درس		تکنولوژی چه تاثیری بر زندگی ما دارد؟				
پیش‌بینی تسهیل‌گر		افزایش سرعت تبادل اطلاعات، آسان‌تر شدن برقراری ارتباط‌ها، دسترسی آسان به مطالب و ...				
کارست عملی مفاهیم اصلی		1- با شناخت کامل از انواع اهرم و روش کمک آن‌ها می‌تواند برای انجام کارهای مختلف، اهرم مناسب آن کار را انتخاب کند. (حیطه عاطفی)				
کمک ابزار آموزشی مورد نیاز		فیلم، پاورپوینت، انجام آزمایش، ابزارهای مختلفی مانند: چکش، قیچی، جاروی دستی و ...				

مداخله‌ی اجتماعی: با آگاهی از چگونگی برقراری تعادل در اهرم‌ها، می‌تواند با افراد سنگین یا سبک‌تر از خود الکلنگ بازی کند.

زمان	هدف	
20 10 10 20 5 15	1- در گروه‌ها کل مباحث تیرو، وزن، کار مطالعه شود. 2- مطالعه‌ی هر بخش از مباحث گفته شده به یکی از افراد گروه سپرده می‌شود. 3- در گروه‌ها افرادی که بخش مشترکی را مطالعه کرده‌اند تبادل اطلاعات می‌کنند. 4- هریک از دانش‌آموزان اطلاعات تبادل شده را به گروه خود منتقل می‌کنند و به صورت گروهی پرسش‌های صفحه‌ی 90 تا پایان 92 پاسخ می‌دهند. 5- فیلم آموزشی در کلاس تماشای داده می‌شود. 6- کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان صفحه‌ی 92 همراه دانش‌آموزان روخوانی می‌شود و تمرین‌های متن درس حل می‌شود. تکلیف منزل: کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان 92 مطالعه شود سپس کتاب کار صفحه‌ی 93 حل شود و در مورد اهرم‌ها تحقیق کنید. ارزیابی: ارزیابی گروهی و براساس فعالیت در گروه و فردی به صورت پرسش و پاسخ انجام می‌شود.	1- آشنایی با مفهوم تیرو، کار و روش محاسبه‌ی آن‌ها 2- آشنایی با ماشین‌ها و روش کمک آن‌ها
15 15 20 20 10	7- با ارائه‌ی پاورپوینت مطالب گفته شده جلسه‌ی قبل، در کلاس دوره و جمع‌بندی می‌شود. 8- از جلسه‌ی قبل از دانش‌آموزان خواسته شده در مورد اهرم‌ها تحقیق کنند و آن‌ها را به کلاس ارائه دهند. 9- فعالیت‌های 4 و 5 کتاب کار به صورت گروهی انجام می‌شود. 10- تمایندی هر گروه نتیجه‌ی فعالیت گروه خود را به کلاس گزارش می‌دهد. 11- فیلم آموزشی در کلاس تماشای داده می‌شود. تکلیف منزل: کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان 94 مطالعه شود سپس کتاب علوم از صفحه‌ی 62 تا پایان صفحه‌ی 65 مطالعه و حل شود. ارزیابی: ارزیابی گروهی و براساس فعالیت در گروه و فردی به صورت پرسش و پاسخ انجام می‌شود.	1- آشنایی با ماشین‌ها و روش کمک آن‌ها

زمان	هدف	
10 20 10 15 10 15	12- فیلم آموزشی در مورد اهرم‌ها تماشای داده می‌شود. 13- کلاس را گروه بندی کرده و ابزارهایی مانند: ترازوی دوکفه ای، قیچی باغبانی، قیچی خیاطی، دریاژکن توشابه، اثر سالاد را در اختیار آن‌ها قرار داده و می‌خواهیم که قسمت های اصلی اهرم را روی آن ها پیدا کنند. 14- تمایندی هر گروه نتیجه‌ی کار را به کلاس گزارش می‌دهد. 15- در گروه‌ها کتاب کار از صفحه‌ی 95 تا پایان صفحه‌ی 98 مطالعه می‌شود. 16- مطالعه‌ی تخصصی هر قسمت از انواع اهرم (توغ اول- دوم و سوم) را به یکی از اعضای گروه واگذار می‌کنیم. 17- تمایندی هر گروه نتیجه را به کلاس گزارش می‌دهد. تکلیف منزل: مطالعه‌ی کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان صفحه‌ی 98 سپس کتاب کار صفحه‌ی 99 حل شود. ارزیابی: ارزیابی گروهی و براساس فعالیت در گروه و فردی به صورت پرسش و پاسخ انجام می‌شود.	1- آشنایی با اهرم و انواع آن 2- آشنایی با قسمت‌های اصلی اهرم 3- آشنایی با روش کمک اهرم‌ها
15 65	18- با ارائه‌ی پاورپوینت مطالب گفته شده جلسه‌ی قبل، در کلاس دوره و جمع‌بندی می‌شود. 19- در آزمایشگاه آزمایش 6 دستورکار آزمایشگاه (اهرم ها) انجام می‌شود. تکلیف منزل: مطالعه‌ی کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان صفحه‌ی 98 سپس کتاب علوم از صفحه‌ی 66 تا پایان صفحه‌ی 68 حل شود. ارزیابی: ارزیابی گروهی و براساس فعالیت در گروه و فردی به صورت پرسش و پاسخ انجام می‌شود.	4- بررسی انواع اهرم‌ها و روش کمک اهرم‌ها
15 15 10 40	20- در کلاس به صورت فردی پرسش صفحه‌ی 99 کتاب کار و کتاب علوم از صفحه‌ی 66 تا پایان صفحه‌ی 68 بررسی می‌شود. 21- در گروه‌ها کتاب کار صفحه‌ی 100 مطالعه و بررسی می‌شود. 22- با ارائه‌ی پاورپوینت مطالب تدریس شده جمع‌بندی می‌شود. 23- در آزمایشگاه آزمایش 7 دستورکار آزمایشگاه (تعادل در اهرم) انجام می‌شود. تکلیف منزل: مطالعه‌ی کتاب کار از صفحه‌ی 90 تا پایان صفحه‌ی 100 سپس کتاب کار صفحات 106، 107، 108، 109 سوال‌های 1-2-3-4-5-6-8-10-12-13-14-15-18-23-24 حل شود. ارزیابی: ارزیابی گروهی و براساس فعالیت در گروه انجام می‌شود.	1- جمع‌بندی مباحث اهرم‌ها 2- بررسی چگونگی برقراری تعادل در اهرم

- پرسش و پاسخ کلاسی - ارزیابی کتبی (مداد - کاغذی) - ارزیابی عملکردی - بررسی تکالیف انجام شده - بررسی دستور کار آزمایشگاه - بررسی عملکرد دانش‌آموزان در گروه‌ها	ارزشیابی تکوینی (مستمر)
- حل کتاب علوم و کتاب کار، کاربرد کلاسی و کار در منزل - ارائه نتیجه‌ی کاربست علمی - ارائه‌ی کار مداخله‌ی اجتماعی	تکلیف

✓ توضیحات: هر جلسه حضور و غیاب، پرسش و پاسخ هنگام مطالعه و حل کتاب کار، کتاب علوم، کاربردها انجام می‌شود که زمان‌بندی آن‌ها در نظر گرفته شده است.

پیشگامان
آموزش